

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av upphovsrättslagen och om användning av föräldralösa verk

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att upphovsrättslagen ändras och att det stiftas en lag om användning av föräldralösa verk.

I upphovsrättslagen föreslås ändringar som föranleds av en ändring av direktivet om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter.

Propositionen innehåller förslag om att skyddet för utövande konstnärer i fråga om ljudupptagningar av framföranden liksom även skyddet för producenter av ljudupptagningar ska förlängas från 50 till 70 år. Det föreslås också att i lagen tas in bestämmelser om utövande konstnärers möjlighet att säga upp ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning ifall en producent inte saluför exemplar av ljudupptagningen eller inte gör ljudupptagningen tillgänglig för allmänheten, samt om tilläggsersättning till en utövande konstnär som har överlåtit sina rättigheter till producenten mot en engångsersättning.

Det föreslås vidare att upphovsrätten till ett musikaliskt verk med text ska räknas utifrån den sist avlidne textförfattarens eller kompositörens dödsår.

Utöver de ändringar som skyddstidsdirektivet förutsätter föreslås det att avtalslicensbestämmelsen om återutsändning av arkiverade televisionsprogram ändras till att gälla återanvändning av arkiverade radio- och televisionsprogram samt arkiverade tidningar och tidskrifter. Den föreslagna ändringen gör det möjligt för sändarföretag och tidningsförläggare att avtala med organisationer som företräder upphovsmän, utövande konstnärer och producenter om återanvändning av verk som ingår i televisions- och radioprogram som har arkiverats efter utsändningen och i

tidningar och tidskrifter som har arkiverats efter utgivningen, så att avtalet får sådan avtalslicensverkan som anges i lagen.

Upphovsrättslagens paragraf om ersättning för utlåning föreslås bli preciserad på så sätt att dess innehåll motsvarar det innehåll som det ursprungligen var meningen att paragrafen skulle ha. Bara den ursprungliga upphovsmannen till ett verk eller dennes arvingar ska kunna vara förmånstagare när det gäller ersättning för utlåning.

Enligt förslaget ska de nationella bestämmelser som direktivet om viss tillåten användning av föräldralösa verk förutsätter införas i lagen om användning av föräldralösa verk och i den förordning av undervisnings- och kulturministeriet som ska utfärdas med stöd av den.

Lagen om användning av föräldralösa verk föreslås innehålla bestämmelser enligt direktivet om hur ett föräldralöst verk definieras samt om omsorgsfull efterforskning av rättsinnehavarna och om registrering av resultaten av den. Lagen ska också ha bestämmelser om användning av ett föräldralöst verk och om betalning av kompensation i de fall då en upphovsman anmäler sig som eller visar sig vara verkets upphovsman.

Som föräldralösa verk betraktas vid tillämpningen av lagen verk vars samtliga upphovsmän inte är kända eller identifierade eller inte kan nås, om uppgifterna inte kan fås fram vid efterforskning.

Lagen om ändring av upphovsrättslagen avses träda i kraft den 1 november 2013. De ändringar som föranleds av direktivet om föräldralösa verk är dock avsedda att träda i kraft den 29 oktober 2014 samtidigt som lagen om användning av föräldralösa verk.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis.....	3
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU	4
Europeiska unionen	4
Sverige.....	4
Danmark	4
Norge	5
Schweiz	5
2.3 Bedömning av nuläget	6
2.4 Behovet av nya bestämmelser	7
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	8
3.1 Målsättning.....	8
3.2 Direktivet om ändring av direktivet om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter samt de ändringar i lagstiftningen som det förutsätter	9
3.3 Direktivet om viss tillåten användning av föräldralösa verk samt de ändringar i lagstiftningen som det förutsätter	10
3.4 Återanvändning av arkiverade program, tidningar och tidskrifter	12
3.5 Övriga ändringar	12
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	13
4.1 Ekonomiska konsekvenser	13
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	14
4.3 Samhälleliga konsekvenser	14
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	15
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	15
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats	17
DETALJMOTIVERING	18
1 LAGFÖRSLAG	18
1.1 Upphovsrättslagen.....	18
1.2 Lagen om användning av föräldralösa verk	26
2 IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	35
Upphovsrättslagen	35
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	37
Ersättning för utlåning	37
Arkivmaterial.....	38
Skyddstid	39
Föräldralösa verk	41
LAGFÖRSLAG	43
1. Lag om ändring av upphovsrättslagen.....	43
2. Lag om användning av föräldralösa verk	47
BILAGA	51
PARALLELLEXT	51
1. Lag om ändring av upphovsrättslagen.....	51

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Denna proposition innehåller förslag till ändring av upphovsrättslagen (404/1961) och till lag om användning av föräldralösa verk.

Merparten av ändringarna i upphovsrättslagen beror på Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/77/EU om ändring av direktiv 2006/116/EG om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (nedan *skyddstidsdirektivet*).

Dessutom föreslås det preciseringar i bestämmelserna om ersättning för utlåning, en utvidgning av bestämmelserna om återutsändning av televisionsprogram till att gälla återanvändning av arkiverade television- och radioprogram och arkiverade tidningar och tidskrifter samt ett återinförande av presumptionsbestämmelsen om rätten att hyra ut filmer i paragrafen om utövande konstnärers rättigheter.

Avsikten med den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk är att sätta i kraft de nationella bestämmelser som direktiv 2012/28/EU om viss tillåten användning av föräldralösa verk (nedan *direktivet om föräldralösa verk*) förutsätter.

Frågor i anslutning till tillstånd att använda verk ur television- och radioarkiven utredes 2002 vid beredningen av det nationella genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (nedan *informationssamhällsdirektivet*).

I proposition RP 28/2004 rd gick man in för att föreslå att avtalslicensbestämmelsen om användning av arkiverade television- och radioprogram skulle inskränkas till att bara gälla återutsändning.

Den bestämmelse om television- och radioföretagens återanvändning av arkivmaterial som nu föreslås baserar sig på upphovsrättskommissionens förslag från 2011 (Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2012:2) och motsvarar i fråga om tillämpningsområdet den linje som de andra nordiska länderna har gått in för. Enligt förslaget ska bestäm-

melsen om avtalslicens utvidgas till att också gälla tidningsförläggares arkivmaterial.

2 Nuläge**2.1 Lagstiftning och praxis**

Skyddstid. Bestämmelser om upphovsrättens giltighetstid finns i 4 kap. i upphovsrättslagen. I lagens 5 kap., som gäller upphovsrätten närstående rättigheter, föreskrivs det om skyddstiden för sådana rättigheter.

Föräldralösa verk. Upphovsrättslagen innehåller inga särskilda bestämmelser om föräldralösa verk.

Enligt presumtionen om upphovsman i upphovsrättslagens 7 § 1 mom., som hör till de allmänna bestämmelserna, anses såsom upphovsman om inte något annat visas den vars namn eller allmänt kända pseudonym eller signatur på sedvanligt sätt anges på exemplar av verket eller när verket görs tillgängligt för allmänheten. I 2 mom. föreskrivs att om ett verk är utgivet utan att upphovsmannen är angiven i enlighet med 1 mom., företräder utgivaren eller förläggaren upphovsmannen, till dess denne blivit angiven på en ny upplaga eller genom anmälan till det ministerium som saken gäller.

Ersättning för utlåning. Enligt 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen har upphovsmannen till ett verk rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, när verket lånas ut av ett allmänt bibliotek. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid ett bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet.

Upphovsrättsrådet ansåg i sitt utlåtande 2010:16 att man genom ändringen av 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen inte har begränsat kretsen av dem som har rätt till ersättning för utlåning bara till de ursprungliga upphovsmännen och dem som upphovsrätten övergår till enligt 41 §, utan att man med upphovsman i 19 § 4 mom. avser såväl den ursprungliga upphovsmannen som vem som helst som upphovsrätten har övergått till.

Bestämmelsens innebörd och tillämpningsområdet när det gäller ersättningen för utlåning har via upphovsrättsrådets utlåtande-

praxis blivit vidare än vad som var meningen när bestämmelsen kom till.

Återutsändning av arkiverade televisionsprogram. Genom en lag som antogs 2005 (821/2005) utökades upphovsrättslagen med bestämmelser om återutsändning av televisionsprogram som televisionsföretagen arkiverat efter utsändningen. De bestämmelserna föreslås nu bli ändrade.

Enligt 25 g § får ett sändarföretag med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § återut-sända ett offentliggjort verk, om verket ingår i ett av sändarföretaget producerat televisionsprogram som har utsänts före den 1 januari 1985. Detta gäller dock inte verk vars upphovsman har förbjud ut-sändning av verket.

Återutsändning av radioprogram omfattas av bestämmelsen om avtalslicens i 25 f §.

Den gällande bestämmelsen om avtalslicens i 25 g § har inte tillämpats i praktiken, och därför har ingen praxis för tillämpningen av bestämmelsen utformats.

Tidningsarkiv. Upphovsrättslagen har inga särskilda bestämmelser om avtalslicens i fråga om tidningsförläggares användning av arkiven.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Åtgärder i fråga om de nationella bestämmelser som direktivet om föräldralösa verk och ändringen av skyddstidsdirektivet förutsätter pågår just nu i Europeiska unionens medlemsstater.

Europeiska unionen

Vid sidan av bestämmelserna i direktivet om föräldralösa verk har Europeiska unionens lagstiftning inga bestämmelser om användningen av upphovsrättsligt skyddat material som finns i televisionsföretags eller tidningsförläggares arkiv. Direktivet om föräldralösa verk omfattar också material producerat av televisions- och radioföretagen.

Enligt artikel 1.5 i direktivet om föräldralösa verk inverkar direktivet dock inte på några bestämmelser när det gäller förvaltningen av rättigheter på nationell nivå. Med detta avses

enligt skäl 24 i ingressen till direktivet bl.a. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan.

Enligt skäl 18 i ingressen till informations-samhällsdirektivet påverkar inte heller det direktivet bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan.

Internationella fördrag om upphovsrätt som Finland har anslutit sig till påverkar inte de föreslagna bestämmelserna om användning av arkivmaterial.

Sverige

Den 1 april 2011 trädde en ny 42 g § i kraft i den svenska lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Paragrafen gör det möjligt att med stöd av avtalslicens återut-sända och på begäran överföra offentliggjorda verk till allmänheten, om verken ingår i radio- eller televisionproduktioner. Bestämmelsen gäller alla verk, också filmer, som ingår i sändarföretagets egna arkiv. En förutsättning är att verken ingår i egna eller av företaget beställda produktioner som har sänts ut före den 1 juli 2005. I bestämmelsen tillåts också att företaget framställer sådana exemplar av verken som är nödvändiga för överföringen. Ett verk får dock inte användas om upphovsmannen har meddelat förbud mot överföringen eller exemplarframställningen, eller om det av andra skäl finns särskild anledning att anta att upphovsmannen motsätter sig användningen.

Enligt regeringens proposition 2010/11:33 avses med produktioner beställda av sändarföretaget enbart produktioner som helt eller delvis har finansierats av företaget. Enligt motiveringen bör sändarföretaget ha stått för en betydande del av finansieringen. Också andra faktorer kan dock tänkas få betydelse för bedömningen av om det är fråga om en produktion som radio- eller tv-företaget har beställt. I ett avtal med avtalslicensorganisationen kan man ytterligare vid behov förtydliga definitionen av beställda produktioner.

Danmark

I den danska upphovsrättslagen finns en bestämmelse om arkiverade program i 30 a §.

Enligt den får offentliggjorda verk som ingår i DR:s, TV 2/DANMARK:s och de regionala TV 2-verksamheternas egna produktioner återutsändas och på begäran göras tillgängliga för allmänheten i ett datanät, om bestämmelserna om avtalslicens i 50 § har iakttagits. I bestämmelsen tillåts en sådan exemplarframställning som är nödvändig för att verket ska kunna utnyttjas. Bestämmelsen tillämpas bara på program som har sänts ut första gången före den 1 januari 2007. Upphovsmannen har rätt att meddela förbud mot användningen av sitt verk.

Bestämmelsen omfattar alla offentliggjorda verk, också pjäser och filmer. Med egen produktion avses utöver program som sändarföretaget självt producerar även beställda program som helt eller delvis har finansierats av sändarföretaget. Spelfilmer och liknande som ingår i biografernas allmänna repertoar omfattas inte av begreppet egna produktioner. (Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven, Gennemførelse af infosoc-direktivet, nye aftalelicenser m.v. 2002/1 LF 19)

Avtalspraxis. I Danmark gäller ett avtalslicensavtal om arkiverade radio- och tv-program (Arkivavtalet) mellan det danska rundradiobolaget DR och CopyDan, som företräder upphovsmän, utövande konstnärer och producenter. Möjligheten att utnyttja arkiverade program hänger samman med DR:s kulturarsprojekt och är en del av danska statens kulturarsprogram (Dansk Kulturarv), som motsvarar Finlands projekt om det nationella digitala biblioteket (NDB).

I det danska rundradiobolagets arkivavtal finns villkor som är avsedda att förhindra att avtalet påverkar den kommersiella användningen av verken och särskilt nätförsäljningen. Vissa grupper av verk har lämnats utanför avtalet, och tidsgränserna har angetts särskilt för varje verkgrupp.

Avtalet omfattar utöver DR:s egen produktion också samproduktioner där DR är beställare, om inte nätdistribution uttryckligen är förbjuden. I avtalet finns ett villkor att dramaprogram och program med högläsning av litterära verk får användas tidigast 10 år efter utsändningen. Andra program får användas när det gått 6 år sedan utsändningen.

Avtalet gäller återutsändning av radio- och tv-program på DR:s två specialkanaler (DR

Ramasjang och DR K) och överföring på begäran på DR:s webbplats och kulturarsprogrammets webbplats (danskkulturarkiv.dk). Delar av arkivprogrammen kan också användas i nya utsändningar.

DR gör upp en rapport över användningen av programmen och betalar CopyDan en årlig ersättning. CopyDan betalar de enskilda programmakarna ersättning utifrån användningsrapporten.

Norge

Enligt 32 § i den norska upphovsrättslagen får sändarföretagen använda ett offentliggjort verk som finns i deras samlingar vid en ny utsändning eller vid överföring till allmänheten i ett datanät på begäran, om förutsättningarna enligt den allmänna bestämmelsen om avtalslicens i 36 § är uppfyllda. Bestämmelsen gäller endast verk som ingår i sändarföretagens egna produktioner och som har sänts ut före den 1 januari 1997. Bestämmelsen tillämpas inte om upphovsmannen har meddelat ett förbud mot användningen av verket eller om det annars finns anledning att anta att han eller hon motsätter sig sådan användning. Paragrafen trädde i kraft 2005.

Vad som avses med begreppet egna produktioner bestäms i det konkreta fallet. Enligt regeringens proposition omfattar paragrafens tillämpningsområde t.ex. produktioner som sändarföretaget har beställt och helt eller delvis finansierat. Också samproduktioner kan ingå i tillämpningsområdet. Det exakta tillämpningsområdet får man komma överens om i användningsavtalen. (Ot.prp. nr. 46 (2004—2005) Om lov om endringer i åndsverkloven m.m.)

Exemplarframställning nämns inte i paragrafen, men enligt regeringspropositionen är sådan tillåten om den är nödvändig för att verket ska kunna användas. Exemplarframställning som krävs för användningen anses utgöra ett led i utnyttjandet av verket på det sätt som överenskommit i avtalslicensavtalet.

Schweiz

Den schweiziska upphovsrättslagen har inget system som motsvarar de nordiska län-

dernas avtalslicenser, men för vissa situationer finns det bestämmelser om en liknande modell för förvaltning av rättigheterna. Rätt att använda verk kan man få bara av godkända upphovsrättsorganisationer, som har möjlighet att bevilja alla rättigheter som behövs för verksamheten. Sådana bestämmelser finns bl.a. i fråga om användning av sändarföretagens arkiverade verk och av föräldralösa verk.

Bestämmelser om användning av verk i sändarföretagens arkiv finns i 22 a § i den schweiziska upphovsrättslagen och bestämmelser om användning av föräldralösa verk i 22 b § i samma lag. Bestämmelserna togs in i 5 kap., som gäller inskränkningar i upphovsrätten, när lagen reviderades genom en lagändring av den 5 oktober 2007 (AS 2008 2421; BB1 2006 3389). Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2008.

Enligt lagens 22 a § 1 mom. kan sändarföretag få följande rättigheter bara av godkända upphovsrättsorganisationer: a) rätt att sända ut arkiverade verk helt och hållet eller utdrag ur verket utan ändringar, b) rätt att överföra ett arkiverat verk till allmänheten, helt och hållet eller utdrag ur verket utan ändringar, på ett sådant sätt att den enskilde själv kan välja tidpunkt och plats för tillgången till verket, och c) rätt att framställa sådana exemplar av arkiverade verk som är nödvändiga för den användning som avses i punkterna a och b.

I paragrafens 2 mom. definieras sändarföretags arkiverade verk som audioverk eller audiovisuella verk som sändarföretaget har producerat för egen hand under eget redaktionellt ansvar eller som någon annan har producerat på enskilt uppdrag av och med finansiering från sändarföretaget, och från vars första utsändning det har gått minst 10 år. Om ett arkiverat verk innehåller andra verk eller delar av sådana, tillämpas 1 mom. också på användningen av rättigheterna till dessa verk, så länge de inte avsevärt påverkar det arkiverade verkets egenart.

I 3 mom. föreskrivs att i de fall då man har avtalat om rättigheter enligt 1 mom. och om ersättningar för dem före den första utsändningen av det arkiverade verket eller under de följande 10 åren, ska enbart avtalsvillkoren tillämpas. Sändarföretag och andra rätts-

innehavare ska på begäran av upphovsrättsorganisationen lämna organisationen information om avtalen.

2.3 Bedömning av nuläget

Direktiv. Direktivet om ändring av skyddstidsdirektivet och direktivet om föräldralösa verk förutsätter att det utfärdas bestämmelser i lag som följer dem.

Ersättning för utlåning. Bestämmelser om rätt till ersättning för utlåning av exemplar av ett verk från allmänna bibliotek infördes i upphovsrättslagen genom lag 1228/2006.

De preciseringar och motiveringar till dessa som gjordes i kulturutskottet vid riksdagsbehandlingen av propositionen om lagändringen rådde inte bot på den tolkningssvårighet som bestämmelsens lydelse medför.

Efter det att lagändringen trädde i kraft har det framförts motstridiga uppfattningar om tolkningen av 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen, dvs. om vem som har rätt till ersättning för utlåning av ett verk.

Användning av televisionsprogram som arkiverats efter utsändningen. I Finland har det inte ingåtts några avtal med stöd av den gällande 25 g § i upphovsrättslagen mellan sändarföretag och en organisation som företräder upphovsmännen. Hittills har inte heller några organisationer som beviljar licens för användning av arkivmaterial godkänts.

Enligt sändarföretagen är en av orsakerna till att bestämmelsen inte har tillämpats åtminstone att 25 g § inte täcker överföring i ett datanät av utsända och arkiverade program.

På grund av att rättsinnehavarna är många och delvis svåra att nå är det omöjligt att ingå individuella avtal om nätdistribution av program som förvaras i sändarföretagets arkiv. Inte förrän på 2000-talet har man nått en etablerad överenskommelse om användning av program på nätet, vilket också måste beaktas när man överväger en tidsgräns för tillämpningen av en bestämmelse om avtalslicens.

Snuttar ur program får ingå i Yles Levande arkiv eftersom man kollektivt har avtalat om näträttigheterna till programmen med de fackförbund som företräder fast anställda, frilansjournalister och frilansartister. Genom dessa kollektiva avtal har man dock bara del-

vis kunnat avtala om användningen av programmen. Programmen kan innehålla korta avsnitt, såsom utdrag ur filmer, fotografier eller snuttar av andra bolags arkivmaterial, som inte omfattas av de kollektiva avtalen. Sådana avsnitt måste klippas bort från programmen eller också måste särskilda tillstånd inhämtas för användningen av dem för att programmen ska få överföras på nätet.

Individuella avtal har även ingåtts om rättigheterna till arkiverade program, och vissa rättigheter har skaffats hos utomstående såsom översättnings- och bildbyråer samt arvingar. Det är dock inte möjligt för sändarföretagen att göra efterforskningar i fråga om alla rättigheter och att ingå nya avtal om nät-distribution. Utan avtalslicens kan man till alla delar få ut programmen på nätet först när samtliga rättigheter i anslutning till dem har gått ut.

Enligt sändarföretagen är det mycket svårt och dyrt, delvis också omöjligt, att ingå individuella och kollektiva avtal om återanvändning av arkiverade radio- och televisionsprogram. Den gällande 25 g § i upphovsrättslagen möjliggör avtal med avtalslicensverkan bara för återutsändning av televisionsprogram som har utsänts före den 1 januari 1985. Paragrafen omfattar inte överföring av program till allmänheten på något annat sätt än via television.

Tidningsarkiv. Många tidningsförläggare har redan länge arkiverat sina egna tidningar och tidskrifter systematiskt. De har i sina arkiv stora mängder gamla tidningar och tidskrifter som för närvarande inte kan återanvändas om man inte får tillstånd till det av alla rättsinnehavare till material som har publicerats i tidningarna och tidskrifterna. Enligt förläggarna har det visat sig vara omöjligt att skaffa sig dessa rättigheter eftersom texter och bilder i en enda tidning eller tidskrift kan ha tiotals rättsinnehavare och alla inte kan identifieras på grund av bristfällig information om upphovsmannen.

Tidningsförläggarna har konstaterat att det visserligen går att göra efterforskningar och skaffa sig rättigheter till många verk men att kostnaderna för enskilda efterforskningar blir för höga jämfört med den ekonomiska nyttan av att återanvända verken. På det hela taget är enskilda och kollektiva avtal om återan-

vändning av arkivmaterial förknippade med samma slags problem för såväl tidningsförläggare som radio- och televisionsföretag.

Den nu föreslagna bestämmelsen om avtalslicenser vilken ska underlätta återanvändningen av tidningsförläggarnas arkivmaterial är den första i sitt slag i Norden.

Systemet med avtalslicens har godkänts som ett sätt att göra det lättare att skaffa sig de upphovsrätter som behövs för återutsändning av arkiverade radio- och tv-program. För att det ska kunna garanteras att olika medier behandlas lika föreslås det att arrangementet också kan användas till att göra det lättare för tidningsförläggare att återanvända sina arkiv och att öppna dem för allmänheten.

2.4 Behovet av nya bestämmelser

Direktiv. Europeiska unionens medlemsstater har en skyldighet att inom den tid som anges i direktiven sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktiven. Innehållet i skyddstidsdirektivet och direktivet om föräldralösa verk behandlas i avsnitten 3.2 och 3.3.

Ersättning för utlåning. Vid riksdagsbehandlingen 2006 av den lagändring som innehöll bestämmelser om ersättning för utlåning kom frågan upp om vem som ska räknas som en sådan upphovsman som bör betalas ersättning för utlåning.

Under behandlingen av propositionen (RP 126/2006 rd) i kulturutskottet utredde man särskilt denna del av lagförslaget. Då betonades det från undervisningsministeriets sida att syftet med propositionen var att bara den ursprungliga upphovsmannen till ett verk eller dennes arvingar skulle kunna få ersättning för utlåning.

I enlighet med detta gick kulturutskottet i sitt betänkande in för att föreslå preciserande ändringar i regeringens proposition (KuUB 15/2006 rd—RP 126/2006 rd). Lagtexten i propositionen ”Upphovsmannen har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verk till allmänheten, - - -” fick i kulturutskottets betänkande formen ”Upphovsmannen till ett verk har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, - - -”.

Dessutom lade utskottet till en hänvisning till tillämpningen av 41 §, som gäller arv och testamente.

Kulturutskottet motiverade ändringen på följande sätt (KuUB 15/2006 rd s. 3): ”Utskottet har beslutat understöda den tanke som framgår av propositionen nämligen att de ursprungliga upphovsmännen är berättigade till kompensation. Dessutom föreslår utskottet att bestämmelserna i 41 § ska tillämpas. Paragrafen behöver därför preciseras. Avsikten med preciseringen är att säkerställa att inga ändringar sker i den princip enligt vilken med upphovsmän i upphovsrättslagen även avses den till vilken upphovsrätten har överförs.” Bestämmelsen i 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen godkändes i riksdagen utifrån kulturutskottets betänkande.

Första meningen i momentet har visat sig vara svår att tolka.

Inte heller kulturutskottets förtydligande text i betänkandet har kunnat undanröja de olika uppfattningar som framförts om bestämmelsens innebörd. Därför föreslås momentet bli preciserat på så sätt att tillämpningsområdet för och det ursprungliga innehållet i bestämmelsen om ersättning för utlåning entydigt kan läsas i själva bestämmelsen.

Arkivmaterial. Det går att underlätta användningen av material i sändarföretags och tidningsförläggares arkiv genom att utvidga den gällande bestämmelsen om avtalslicens i 25 g §.

Den gällande bestämmelsen, som gör det möjligt att avtala om återutsändning av televisionsprogram som sändarföretaget har producerat och utsänt före den 1 januari 1985, motsvarar inte de behov som sändarföretagen har i dag. Man lät bli att utsträcka bestämmelsens tillämpningsområde till att gälla överföring i ett datanät huvudsakligen av den orsaken att en sådan bestämmelse skulle ha gett sändarföretagen en konkurrensfördel jämfört med andra medier, med andra ord en möjlighet med stöd av bestämmelsen om avtalslicens att överföra material till allmänheten i ett datanät på begäran.

Inte heller har avtalspraxis på området generellt sett utvecklats på det sätt som man antog när den nuvarande bestämmelsen kom till. Även användningsbehoven har föränd-

rats. För att man med stöd av bestämmelsen ska kunna avtala om användningen av material på ett vettigt sätt bör bestämmelsen även omfatta överföring av verk till allmänheten i datanätet.

I de andra nordiska länderna har man genom bestämmelser om avtalslicens gjort det lättare att avtala om återutsändning av radio- och tv-program producerade av sändarföretagen och om överföring av dem i datanätet. Bestämmelserna omfattar både program som sändarföretagen själva har producerat och program som de har beställt. Tidsgränserna i bestämmelserna varierar allt från 1997 till 2007. Målet för de ändringar som nu föreslås kan bäst nås om tidsgränsen i bestämmelsen senareläggs.

Att öppna tidningsförläggarnas arkiv för allmänheten är ett mål som det inte finns exempel på eller motsvarighet till i de andra nordiska länderna. Tidningsarkiven kan på många sätt jämföras med sändarföretagens programarkiv, och konsumenterna är lika intresserade av materialet i båda. Således kan man som utgångspunkt ha en enhetlig reglering av användningen av sändarföretagens och tidningsförläggarnas arkivmaterial med hjälp av bestämmelser om avtalslicens.

För att åstadkomma televisions- och radio-program, tidningar och tidskrifter har det krävts avsevärda ekonomiska satsningar av sändarföretagen och förläggarna. De föreslagna avtalslicensbestämmelserna om användning av arkivmaterial ger företagen moderna möjligheter att betjäna allmänheten genom att tillhandahålla arkivinhåll på ett mångsidigt sätt via olika distributionskanaler. Ur upphovsmännens synvinkel kommer arkivmaterialet fortfarande att användas bara av dem som ursprungligen har satsat på att producera och marknadsföra materialet.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Ett av de viktigaste syftena med propositionen är att sätta i kraft de bestämmelser i lag som direktiven förutsätter.

Målet för preciseringen av bestämmelsen om ersättning för utlåning är att slå fast att

bestämmelserna om ersättning för utlåning bara tillämpas på den ursprungliga upphovsmannen och hans eller hennes arvingar, inte på någon som upphovsrätten övergår på.

När det gäller användningen av arkivmaterial är syftet med propositionen att göra det möjligt att med hjälp av avtalslicenssystemet överföra till allmänheten material som sändarföretagen och tidningsförläggarna har arkiverat. Sändarföretagen har i sina arkiv bl.a. gamla nyhetsutsändningar, dokumentärprogram, beskrivningar av 1900-talets levnadsätt och samhälle samt annat politiskt, kulturellt och historiskt sett intressant material. Tidningsarkiven innehåller gamla nyheter och annonser, rapporter från Finland och utlandet, beskrivningar av tidsfenomen, bilder från olika händelser samt annat material som intresserar dagens människor.

En strävan med propositionen är att göra det lättare att göra efterforskningar om och skaffa sig rättigheterna till verk som ingår i ovan avsedda radio- och televisionsprogram, tidningar och tidskrifter, så att program- och tidningsarkiven kan göras tillgängliga för allmänheten på laglig väg. Utifrån erfarenheterna från t.ex. Rundradions tjänst Levande arkiv kan man anta att det finns efterfrågan på tjänster som tillhandahåller sådant material.

3.2 Direktivet om ändring av direktivet om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter samt de ändringar i lagstiftningen som det förutsätter

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/77/EU om ändring av direktiv 2006/116/EG om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter antogs den 27 september 2011. Medlemsstaterna ska senast den 1 november 2013 sätta i kraft de ändringar i den nationella lagstiftningen som är nödvändiga för att följa direktivet.

Direktivet innehåller två ändringar i sak av skyddstidsdirektivet. För det första förenhetligas skyddstiden för musikverk med text. Skyddstiden för ett musikverk med text ska enligt direktivet upphöra 70 år efter dödsdagen för den sist avlidne upphovsmannen – textförfattaren eller kompositören – förutsatt

att båda bidragen skapades specifikt för ifrågavarande musikaliska komposition med text. Bestämmelsen tillämpas oberoende av om personerna i fråga betecknas som medförfattare eller inte. Den enhetliga skyddstiden gäller musikaliska kompositioner med text, om åtminstone den musikaliska kompositionen eller texten åtnjuter skydd.

För det andra förlängs skyddstiden för fonogram och framföranden som ingår i fonogram från 50 till 70 år. Förlängningen av skyddstiden gäller sådana fonogram och framföranden på dem som är skyddade enligt de bestämmelser som gäller före ändringen av direktivet den 1 november 2013. Direktivet gäller också fonogram som har gjorts och framföranden som tagits upp på fonogram efter denna tidpunkt.

Direktivets artikel om övergångsåtgärder innehåller en presumptionsbestämmelse enligt vilken ett överlåtelse- eller upplåtelseavtal som har slutits före den 1 november 2013 i avsaknad av tydliga uppgifter om motsatsen i avtal ska anses ha fortsatt verkan även efter det att den ursprungliga skyddstiden på 50 år har löpt ut.

Enligt direktivet får medlemsstaterna också föreskriva att överlåtelse- eller upplåtelseavtal som ingåtts före den nämnda tidpunkten och som fastställer att en utövande konstnär har rätt till en regelbundet återkommande betalning kan ändras när den ursprungliga skyddstiden på 50 år har löpt ut.

Den utövande konstnären får säga upp det avtal genom vilket rättigheterna har överlåtits till en framställare, om framställaren 50 år efter det att fonogrammet lagligen getts ut eller offentliggjorts inte saluför fonogrammet i tillräckligt antal exemplar eller gör det tillgängligt för allmänheten på on demand-basis ("från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer"). Rättigheterna återgår till den utövande konstnären om framställaren inte inom ett år efter det att den utövande konstnären meddelat sin avsikt att säga upp avtalet utför båda formerna av utnyttjande som nämns ovan.

Den utövande konstnären kan inte fransäga sig denna uppsägningsrätt. Om ett fonogram innehåller en upptagning av flera utövande konstnärers gemensamma framförande, får enligt direktivet överlåtelse- eller upplåtelse-

avtalen sägas upp i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning.

Förlängningen av skyddstiden är förknippad med kompletterande åtgärder som förbättrar de utövande konstnärernas ekonomiska ställning i de fall då de har överlåtit eller upplåtit sina ensamrätter till fonogramframställare.

En första åtgärd är åläggandet av en skyldighet för fonogramframställarna att efter skyddstiden på 50 år minst en gång om året till en separat fond avdela ett belopp som motsvarar 20 procent av inkomster från ensamrätterna (spridning, mångfaldigande och tillgängliggörande av fonogram). Dessa pengar ska reserveras för utövande konstnärer som har överlåtit eller upplåtit sina rättigheter till fonogramframställare mot en engångsbetalning. Rättighetsförvaltande organisationer ska ges i uppdrag att förvalta tilläggsrättningen.

En andra åtgärd förpliktar medlemsstaterna att föreskriva att royalty eller ersättning som efter förlängningen av skyddstiden inflyter för användningen av fonogram ska betalas till den utövande konstnären utan innehållning av eventuella förskottsbetalningar eller avtalsenliga avdrag. Medlemsstaterna får dessutom föreskriva att överlåtelse- eller upplåtelseavtal som ingåtts före den 1 november 2013 och som fastställer att en utövande konstnär har rätt till en regelbundet återkommande betalning kan ändras när 50 år har förflutit från det att skyddstiden för fonogrammet började.

Direktivet förutsätter att de bestämmelser i upphovsrättslagen som gäller utövande konstnärers och fonogramproducenters rättigheter ändras, vissa nya bestämmelser införs i lagen och behövliga ikraftträdande- och övergångsbestämmelser utfärdas.

3.3 Direktivet om viss tillåten användning av föräldralösa verk samt de ändringar i lagstiftningen som det förutsätter

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/28/EU om viss tillåten användning av föräldralösa verk antogs den 25 oktober 2012. Medlemsstaterna ska senast den 29 oktober 2014 sätta i kraft de ändringar i den na-

tionella lagstiftningen som är nödvändiga för att följa direktivet.

Direktivet gäller användning av föräldralösa verk vid i medlemsstaterna etablerade bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten samt arkiv, institutioner för film- eller ljudarvet och radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst. Syftet med direktivet är att underlätta för dessa inrättningar att uppnå syften som rör deras uppdrag i allmänhetens intresse. I den lag som föreslås bli stiftad utifrån direktivet används i stället för uttrycket ”utbildningsanstalt” uttrycket ”utbildningsorganisation”, som bättre motsvarar uttrycket ”educational establishment” i direktivet.

Direktivet är tillämpligt på material som ingår i samlingarna vid bibliotek, utbildningsanstalter och museer som är tillgängliga för allmänheten och i samlingarna i arkiv och vid institutioner för film- eller ljudarvet. Materialet omfattar böcker och andra verk som utgivits som skrifter samt filmverk, audiovisuella verk och fonogram. I fråga om avmaterial och fonogram tillämpas direktivet också på produktioner av radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst.

Tillämpningen av direktivet har inskränkts till att gälla material som först utgavs eller utsändes i en av unionens medlemsstater. I tillämpningsområdet kan det också ingå annat material som med rättsinnehavarnas samtycke har gjorts tillgängligt för allmänheten av en organisation, under förutsättning att det är rimligt att anta att rättsinnehavarna inte skulle motsätta sig en sådan användning som avses i direktivet. Det påpekas särskilt att direktivet inte inverkar på några bestämmelser när det gäller förvaltningen av rättigheter på nationell nivå.

Enligt direktivet ska ett verk eller fonogram anses vara ett föräldralöst verk om ingen av rättsinnehavarna har identifierats eller lokaliserats. Ett verk är föräldralöst även om en eller flera av rättsinnehavarna har identifierats men ingen av dem har lokaliserats.

I direktivet bestäms också om fall där en eller flera av de identifierade rättsinnehavarna för ett verk lokaliserats. För att ett sådant verk ska kunna användas i enlighet med direktivet måste de rättsinnehavare som har identifierats och lokaliserats ge de organisa-

tioner som använder verket tillåtelse till användningen.

För att ett verk eller fonogram ska definieras som ett föräldralöst verk ska en omsorgsfull efterforskning i enlighet med direktivet utföras i den medlemsstat där verket först utgavs eller utsändes i television eller radio. I fråga om audiovisuella verk utförs efterforskningen i den stat där producenten har sitt säte eller sin vanliga vistelseort. Om ett verk inte har getts ut eller utsänts i television eller radio men har gjorts tillgängligt för allmänheten vid en organisation med de kända rättsinnehavarnas samtycke, ska efterforskningen utföras i den medlemsstat där organisationen är etablerad.

Det ska föras register över efterforskningarna, och de nationella myndigheterna ska förse med den information som anges i direktivet. Denna information ska sändas till en online-databas vid Kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.

Varje medlemsstat ska i samråd med rättsinnehavare och användare fastställa vilka källor som är lämpliga för varje kategori av berörda verk eller fonogram och inkludera minst de relevanta källor som anges i bilagan till direktivet.

Enligt direktivet ska material som i en medlemsstat anses vara ett föräldralöst verk anses vara ett föräldralöst verk i alla medlemsstater.

Medlemsstaterna ska föreskriva ett undantag eller en inskränkning som ger organisationer rätt att mångfaldiga föräldralösa verk för digitalisering, tillgängliggörande, indexering, katalogisering, bevarande eller restaurering samt att göra dem tillgängliga för allmänheten.

I direktivet tillåts organisationerna använda föräldralösa verk endast för att uppnå syften som rör deras uppdrag i allmänhetens intresse. Hit hör särskilt att bevara och restaurera verk och fonogram som ingår i deras samling samt att hålla dem tillgängliga för kultur- och utbildningsändamål. Organisationernas användning av verk får generera inkomster, som får användas för att täcka organisationernas kostnader för att digitalisera föräldralösa verk och för att göra dem tillgängliga för allmänheten.

En innehavare av rätten till ett verk eller fonogram som anses vara föräldralöst ska ha möjlighet att när som helst avsluta dess status som föräldralöst med avseende på de rättigheter som denne är innehavare av. Den organisation som har använt ett verk ska då betala kompensation för användningen av verket i enlighet med direktivet. Medlemsstaterna ska själva kunna avgöra hur betalningen av kompensationen ska gå till. Kompensationens storlek ska – inom unionsrättens ramar – fastställas enligt lagstiftningen i den medlemsstat där den organisation som använder det berörda föräldralösa verket är etablerad.

Översättningen av begreppet ”fair compensation” (på svenska ”rimlig kompensation”) är felaktig i den finska versionen av direktivet om föräldralösa verk. Detta begrepp, som i det finska direktivet har översatts till ”kohtuullinen korvaus”, motsvarar det begrepp som används i informationssamhällsdirektivets artikel 5.2 b om inskränkningar som gäller privat kopiering (fair compensation, sopiva hyvitys, rimlig kompensation). Genom att i informationssamhällsdirektivet och direktivet om föräldralösa verk välja ett begrepp som inte ingår i begreppsapparaten för de internationella fördragen på upphovsrättens område har man strävat efter att förhindra att begreppet ”equitable remuneration” (kohtuullinen korvaus, skälig ersättning), som har fått en etablerad innebörd i internationella fördrag, blandas samman med det som regleras i direktivet.

Direktivet ska tillämpas på alla verk och fonogram som skyddas av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt som är i kraft den 29 oktober 2014 eller efter detta datum. Direktivet ska inte påverka åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före det datumet.

Det finns en översynsklausul i direktivet. Enligt den ska kommissionen se över utvecklingen av informationskällor för rättigheter och årligen lägga fram en rapport om eventuellt införande i direktivets tillämpningsområde av förläggare och av verk och andra skyddade alster som för närvarande inte omfattas av dess tillämpningsområde, i synnerhet enskilda foton och andra bilder.

Om en medlemsstat har giltiga skäl att anse att tillämpningen av direktivet utgör ett hin-

der för någon av de nationella bestämmelser som rör förvaltningen av rättigheter som avses i direktivet, får den informera kommissionen om detta och bifoga relevant dokumentation. Kommissionen ska beakta denna dokumentation när den utvärderar huruvida det är nödvändigt att lägga fram förslag till ändring av direktivet.

I propositionen föreslås det att det stiftas en separat lag om användning av föräldralösa verk, i enlighet med direktivet. Bestämmelser om de källor som ska användas för efterforskningar av rättsinnehavare, inbegripet de relevanta källor som anges i bilagan till direktivet, ska enligt förslaget ingå i en förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

3.4 Återanvändning av arkiverade program, tidningar och tidskrifter

I propositionen föreslås det en sådan ändring av 25 g § i upphovsrättslagen att bestämmelsen utöver verk som ingår i televisionsprogram som sändarföretaget producerat ska omfatta verk som ingår i radioprogram och i tidningar och tidskrifter som tidningsförläggare gett ut samt annat material som är skyddat enligt upphovsrättslagen och ge avtalslicensverkan åt avtal som gäller överföring av material till allmänheten på vilket sätt som helst, t.ex. överföring på begäran i ett datanät. Den gällande bestämmelsens tidsgräns för tillämpningen föreslås bli flyttad framåt i tiden.

Enligt förslaget får ett sändarföretag med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § överföra ett offentligt verk till allmänheten, om verket ingår i ett program som sändarföretaget har producerat eller beställt. En tidningsförläggare får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § överföra ett offentligt verk till allmänheten, om verket ingår i en tidning eller tidskrift som har getts ut på tidningsförläggarens ekonomiska ansvar. Ett ytterligare villkor föreslås vara att programmet har sänts och tidningen eller tidskriften har getts ut före det datum som anges i bestämmelsen. I bestämmelsen ingår rätt att framställa exemplar av ett verk om det behövs för överföringen av verket. Upphovsmannen ska dock alltid ha rätt att förbjuda användning av verket.

De föreslagna bestämmelserna gäller både radio- och televisionsprogram. På återutskickning av radioprogram tillämpas således i fortsättningen den nya 25 g § och inte 25 f §, som gäller ursprungliga radio- och televisionskickningar. Även för radioprogrammens del ska avtalslicensen omfatta överföring av program till allmänheten i ett datanät.

I och med den föreslagna utvidgningen av 25 g § omfattar användning enligt bestämmelsen om avtalslicens alla fall av överföring till allmänheten och alla slag av material som ingår i programmen. Den föreslagna ändringen förutsätter att det införs hänvisningsbestämmelser i paragraferna om rättigheterna för producenter av ljud- och bildupptagningar och för utövande konstnärer.

Bestämmelserna i upphovsrättslagen gäller bara upphovsrätten till material. Företag och förläggare som använder arkivmaterial ska före användningen också försäkra sig om att materialet inte innehåller sådant som t.ex. kränker integritetsskyddet eller som det enligt strafflagen är straffbart att göra tillgängligt för allmänheten.

3.5 Övriga ändringar

Presumptionsbestämmelsen om överlåtelse av rätt till inspelning av ett framförande på film föreslås bli återinförd i 45 §, som gäller utövande konstnärers rättigheter.

I samband med godkännandet av lagändring 821/2005 beslutade riksdagen i enlighet med kulturutskottets betänkande (KuUB 6/2005 rd) att stryka de föreslagna ändringarna såväl i presumptionsbestämmelsen i 39 § om överlåtelse av upphovsmännens rätt till inspelning på film och i den anknyttande bestämmelsen om rätt till ersättning i 29 a § som i presumptionsbestämmelsen i 45 § 5 mom. om överlåtelse av utövande konstnärers rätt till inspelning på film.

Bestämmelserna i 29 a § och 39 § förblev oförändrade när förslagen till ändringar i dem ströks. Däremot återinfördes inte 45 § 3 mom., som ströks ur paragrafen efter slopandet av den föreslagna ändringen i presumptionsbestämmelsen i 45 § och till följd av ett tekniskt fel i riksdagens svar. Momentet borde ha tagits in som 5 mom. i den ändrade 45 § med exakt det innehåll som det hade

före propositionen: ”Överlåtelse av rätten till filmning av ett framförande omfattar rätten att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.”

Artikel 2.5 i det ursprungliga uthyrnings- och utlåningsdirektivet 92/100/EEG och artikel 3.4 i det kodifierade direktivet 2006/115/EG förutsätter att den nationella lagen har en presumtionsbestämmelse som motsvarar den strukna bestämmelsen.

Enligt artikel 4 i uthyrnings- och utlåningsdirektivet (artikel 5 i det kodifierade direktivet) behåller en upphovsman eller utövande konstnär som har överlåtit eller upplåtit sin uthyrningsrätt till en fonogramframställare eller en filmproducent rätten att erhålla skäligen ersättning för uthyrningen. Upphovsmannen eller den utövande konstnären kan inte avstå från denna rätt. Bestämmelser som följer direktivet har införts i 29 a § i upphovsrättslagen, och i fråga om utövande konstnärers rättigheter hänvisas det i 45 § till den paragrafen.

Enligt motiveringen till paragrafen behåller utövande konstnärer rätten till skäligen ersättning både när den utövande konstnären genom ett uttryckligt avtal överlåter uthyrningsrätten till producenten och i en situation då lagens 45 § 3 mom. tillämpas, varvid avtalet mellan konstnären och filmproducenten enligt presumtionsbestämmelsen täcker uthyrningsrätten. (RP 43/1997 rd)

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

En förlängning av skyddstiden för ljudupptagningar på det sätt som skyddstidsdirektivet kräver påverkar ersättningarna för användningen av upptagningarna. Utövande konstnärers och fonogramproducenters rätt till ersättning för användningen av ljudupptagningar gäller till utgången av den förlängda skyddstiden. Användningen av ljudupptagningar som omfattas av ensamrätt förutsätter avtal och eventuellt betalning av ersättning.

I och med förlängningen av skyddstiden är det möjligt att de utövande konstnärernas och fonogramproducenternas upphovsrättsliga er-

sättningar ökar. En tilläggsersättning till utövande konstnärer vid sidan av den engångsersättning som man tidigare har avtalat om med producenten leder till att den utövande konstnärens upphovsrättsinkomster ökar.

De som använder ljudupptagningarna orsakar på motsvarande sätt kostnader för användningen av skyddade upptagningar.

Det blir i större utsträckning än nu möjligt att använda föräldralösa verk vid organisationer som avses i direktivet om föräldralösa verk, om det uppkommer efterfrågan på sådana verk. Den efterforskning som ska föregå användningen medför kostnader för de organisationer som vill använda sådana verk. Organisationernas användning av verk får enligt artikel 6.2 i direktivet dock generera intäkter, som får användas för att täcka organisationernas kostnader för att digitalisera föräldralösa verk och för att göra dem tillgängliga för allmänheten. Dessa kostnader kan också inkludera kostnader för efterforskning.

Om statusen som föräldralöst verk upphör ska en organisation som använt verket betala en sådan kompensation för användningen som direktivet förutsätter till de rättsinnehavare som har identifierats och lokaliserats.

I och med att bestämmelsen om avtalslicens möjliggör ett omfattande förvärv av rätt att använda arkivmaterial blir det möjligt att utnyttja material kommersiellt, och sändarföretagen och tidningsförläggarna kan få inkomster från det material de producerar.

Rättsinnehavarna till det material som används, t.ex. upphovsmän och utövande konstnärer, får ersättning för användningen av materialet via de avtal som ingås med stöd av bestämmelsen om avtalslicens. Utan paragrafen om avtalslicens skulle materialet inte kunna användas och rättsinnehavarna inte heller få några inkomster.

Storleken på inkomsterna från användningen av material beror på om det finns tillräcklig efterfrågan på materialet och om sändarföretagen eller förläggarna annars har tillräckliga skäl att investera i digitalisering av material och i tillgängliggörande för allmänheten.

De förslag som gäller användningen av arkivmaterial har ekonomiska konsekvenser för alla de användare som för användning för-

värvar skyddat material som omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelsen om avtalslicens. De ekonomiska konsekvenserna består i fråga om avgiftsbelagt material och tjänster som förmedlar sådant material av den ersättning som den som använder materialet, t.ex. en konsument, betalar för att titta eller lyssna på eller läsa materialet eller för att få tillgång till en ljud- eller bildupptagning eller något annat exemplar av ett verk.

Genom preciseringen av bestämmelsen om rätten till ersättning för utlåning säkerställer man att ersättningen för utlåning av verken kommer de ursprungliga upphovsmännen till del, vilket var meningen när bestämmelserna om rätten till ersättning skrevs.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

I direktivet om föräldralösa verk förutsätts medlemsstaterna se till att resultaten av omsorgsfulla efterforskningar av rättsinnehavarna och information om användningen av föräldralösa verk registreras i en databas som är tillgänglig för allmänheten online och som upprättas och förvaltas av Kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.

De inrättningar som använder föräldralösa verk ska sända undervisnings- och kulturministeriet den information om användningen av föräldralösa verk och om efterforskning som direktivet förutsätter. Ministeriet sänder informationen vidare för att föras in i en databas som är tillgänglig online. Upphovsmannen till ett föräldralöst verk kan också själv anmäla till ministeriet att han eller hon är upphovsman till verket eller var han eller hon kan nås. Anmälan kan även göras av en företrädare för upphovsmannen. Uppgifterna ska lämnas på ett sätt som är så enkelt och kostnadseffektivt som möjligt, och Europeiska unionens krav på lämnande av uppgifter ska iakttas.

Uppgifter som ankommer på ministeriet kan genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet överföras på någon annan myndighet som ministeriet utser inom sitt förvaltningsområde.

Närmare bestämmelser om de informationskällor som ska användas vid efterforskningarna och om de uppgifter som ska ges om efterforskningarna utfärdas genom för-

ordning av undervisnings- och kulturministeriet. Innan förordningen utfärdas förhandlar ministeriet med de organisationer som företräder rättsinnehavarna och med de inrättningar som använder verken eller med organisationer som företräder dem.

Undervisnings- och kulturministeriet beslutar vilken eller vilka upphovsrättsorganisationer som är i 26 § avsedda avtalslicensorganisationer i enlighet med 25 g §, som gäller användningen av arkivmaterial.

Propositionen har inga andra konsekvenser för myndigheternas verksamhet.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Den förlängda skyddstiden för ljudupptagningar och framföranden på dem motiveras i skälen i ingressen till skyddstidsdirektivet framför allt med att utövande konstnärers, med andra ord musikers, ställning förbättras. I skäl 5 sägs det att utövande konstnärer i regel är unga när de inleder sin karriär och att den gällande skyddstiden på 50 år som är tillämplig på upptagningar av framföranden ofta är för kort för att skydda deras framföranden under hela deras livstid. En del utövande konstnärer drabbas därför av ett inkomstbortfall under slutet av sin livstid. När skyddstiden löper ut begränsar det dessutom ofta utövande konstnärers möjligheter att ingripa i en tvivelaktig användning av deras framföranden medan de ännu lever.

Enligt direktivet bör intäkterna från upphovsrätten för användning av upptagningar av utövande konstnärers framträdanden tillfalla dem åtminstone under deras livstid. Skyddstiden för upptagningarna bör därför förlängas från 50 till 70 år.

En förlängd skyddstid för ljudupptagningar och framföranden på dem kan i regel bedömas innebära en viss förbättring av de berörda rättsinnehavarnas ställning. För presumtiva användare av ljudupptagningar kan en förlängning av skyddstiden göra att det dröjer längre innan en upptagning blir fritt tillgänglig. Då förutsätter användningen av en ljudupptagning avtal och eventuellt betalning av ersättning.

Syftet med direktivet om föräldralösa verk och med bestämmelser i lag som följer direktivet är att förbättra bevarandet och restaure-

ringen av föräldralösa verk som organisationer som omfattas av direktivet har i sina samlingar och att göra verken tillgängligare för allmänheten för kultur- och utbildningsändamål.

De gällande inskränkingsbestämmelserna i upphovsrättslagen gör det möjligt att bevara och restaurera verk vid arkiv, bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet. När det har gällt att göra verken tillgängliga för allmänheten utanför dessa inrättningar har man tillämpat bestämmelsen om avtalslicens.

De bestämmelser i lagen om användning av föräldralösa verk som följer direktivet är avsedda att förbättra möjligheten att bevara föräldralösa verk och göra dem tillgängliga för allmänheten särskilt vid utbildningsanstalter och radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst. Upphovsrättslagens gällande inskränkings- och avtalslicensbestämmelser omfattar inte dessa inrättningar.

De avtalslicensbestämmelser i upphovsrättslagen som gäller arkivmaterial gör det i de flesta fall möjligt att på ett heltäckande sätt skaffa sig rättigheter att öppna sändarföretags och tidningsförläggares arkiv för allmänheten. Arkivmaterial från olika tidsperioder kan enligt förslaget med stöd av ett avtal mellan avtalslicensorganisationen och sändarföretaget eller tidningsförläggaren göras tillgängligt för allmänheten antingen sådant det är eller t.ex. utvalt eller organiserat enligt tema.

De föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att använda arkivmaterialet. Det har i praktiken varit omöjligt att separat hos varje innehavare av upphovsrätten till ett program inhämta de tillstånd som krävs för att använda ett verk.

Förslaget gör det möjligt att göra program- och tidningsmaterial som beskriver samhället och dess utveckling tillgängligt för allmänheten i större utsträckning än för närvarande. Detta gagnar såväl enskilda medborgare som forskare.

Förslaget förväntas också öka televisions- och radioföretagens och tidningsförläggarnas intresse av att bevara material som redan har sänts ut och offentliggjorts omsorgsfullare än tidigare i sina egna arkiv med tanke på eventuell senare användning.

Förslaget främjar möjligheterna att bevara material och göra det tillgängligt för allmänheten på ett sätt som är positivt också med tanke på forskning inom kultur och informationsförmedling.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Tidigare beredningsskeden. Man började på nordisk nivå diskutera möjligheterna för radio- och televisionsföretagen att utnyttja sina egna programarkiv 1996, då Nordiska ministerrådet startade en utredning om rätten att använda programarkiven.

Radio- och televisionsföretagen föreslog ett system med obligatoriska licenser i de nationella upphovsrättslagarna, vilket skulle innebära att programarkiven fick användas utan tillstånd mot en skälig ersättning. De organisationer som företrädde rättsinnehavarna var starkt emot en obligatorisk licens.

De nordiska radio- och televisionsföretagen föreslog 2001 att problemen med rättigheterna att använda programarkiven skulle lösas med bestämmelser om avtalslicens.

Vid behandlingen av kommissionens förslag från 1997 till Europeiska gemenskapernas direktiv om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället var också särskilda bestämmelser om hur rätten att använda radio- och televisionsföretagens programarkiv kan ordnas uppe till diskussion. I det slutliga informationssamhällsdirektivet ingick dock inga sådana bestämmelser.

Beredningen i Finland. I Finland utreddes frågor i anslutning till tillstånd att använda verk ur televisions- och radioarkiven 2002 vid beredningen av det nationella genomförandet av informationssamhällsdirektivet. Enligt en utredning av advokaten, jur.lic. Jyrki Siivola såg upphovsrättsorganisationerna inget behov av ett arrangemang med avtalslicenser eftersom det gick att inhämta tillstånd via organisationerna eller individuellt. Ett system med avtalslicenser var dock godtagbart enligt många organisationer, i motsats till ett system med obligatoriska licenser. I flera ställningstaganden betonades det att sy-

stemet måste vara neutralt visavi olika aktörer.

Bland användarna av programarkiv var MTV Ab och Rundradion Ab (YLE) för införandet av ett arrangemang med avtalslicens för förvärv av rättigheter. I sina ställningstaganden underströk de svårigheterna att identifiera och nå rättsinnehavarna för individuella avtal. På grund av dessa svårigheter var det omöjligt att sluta heltäckande avtal om rättigheterna eftersom företagen redan då hade tusentals arkiverade program, med en ofantlig mängd rättsinnehavare. MTV och YLE poängterade att det finns material av kulturhistoriskt och dokumentärt värde i deras arkiv och att materialet därför bör göras tillgängligt för den stora allmänheten också via nya distributionskanaler. Övriga användare berättade i sina ställningstaganden att de inte hade sammanställt arkiv av televisioner eller radioprogram.

De förbund och föreningar som företräder upphovsmännen förespråkade att man avtalar om rättigheterna på det sätt som man brukar inom branschen, dvs. genom kollektivavtal eller i övrigt kollektivt med de organisationer som företräder upphovsmännen och de utövande konstnärerna. Ett lagstadgat arrangemang med avtalslicens fick knappt något understöd alls.

Upphovsrättskommissionen föreslog 2002 i sitt betänkande Upphovsrätten i informationssamhället (Kommittébetänkande 2002:5) en sådan ändring av 25 g § i upphovsrättslagen att man inför bestämmelser om sändarföretagens återanvändning av sina egna arkiverade radio- och televisionsprogram.

Förslaget innehöll en bestämmelse om avtalslicens, med stöd av vilken radio- och televisionsföretagen hade kunnat avtala med rättsinnehavarorganisationen om återutsändning eller överföring till allmänheten på begäran i en datanätstjänst av ett verk som ingår i ett program som företaget själv har producerat. I fråga om återutsändning skulle bestämmelsen ha gällt program som sänts ut före den 1 januari 1983 och i fråga om överföring till allmänheten program som sänts ut före den 1 januari 1997.

För utsändningen och överföringen till allmänheten skulle det enligt förslaget också ha

varit tillåtet att framställa exemplar av verket, vilket för överföringens del skulle innebära digitalisering. Enligt betänkandet ska man som program som ett sändarföretag själv producerat även betrakta program producerade av ett sändarföretag vars efterträdare ett i bestämmelsen avsett sändarföretag har blivit på grund av företagsavyttring, konkurs e.d.

I förslaget ingick även rätt för upphovsmännen att förbjuda utsändningen eller överföringen av ett verk. Detta motiverades med att återanvändningen av radio- och televisionsprogram på de sätt som angavs i bestämmelsen klart utgjorde sådan primär användning av skyddat material i programmen som rättsinnehavarna måste ha rätt att förbjuda om de ville. Dessutom stärkte denna rätt även ställningen i avtalslicenssituationer för upphovsmän som inte företräds av en organisation.

I betänkandet föreslogs det att bestämmelsen skulle tillämpas också på upphovsrätten närstående rättigheter enligt 5 kap. i upphovsrättslagen via hänvisningsbestämmelser som fogas till paragraferna.

Den föreslagna bestämmelsen motiverades allmänt med att det i radio- och televisionsföretagens programarkiv finns ett stort antal program för vilka utsändningsrättigheterna hade löpt ut. Sådana program kunde inte utnyttjas på något annat sätt än genom att de nödvändiga rättigheterna inhämtades hos samtliga rättsinnehavare. I sådana fall var det inte möjligt att på ett heltäckande sätt inhämta de tillstånd som behövdes för att program i sändarföretagets arkiv skulle kunna utnyttjas.

En annan motivering var den tekniska utvecklingen, som på 1990-talet gjorde det möjligt att överföra radio- och televisionsprogram i datanätet. I avtal som hade ingåtts före det gick det inte ens att skaffa sig rättigheter att utnyttja en sådan distributionskanal. Sändarföretagen hade inhämtat rättigheter till programmen bara för utsändning via radio och television, och dessa rättigheter kunde inte anses omfatta överföring i ett datanät.

Tidsgränsen den 1 januari 1983 för återutsändning motiverades med utvecklingen inom avtalspraxis i början av 1980-talet. Bakgrunden till tidsgränsen den 1 januari 1997 för överföring till allmänheten var WIPO:s upphovsrättsfördrag och WIPO:s

fördrag om framföranden och fonogram som ingicks i december 1996 och innehöll rätten till överföring till allmänheten på begäran. Det ansågs att sändarföretagen från den tidpunkten hade kunnat bereda sig på att skaffa sig de behövliga rättigheterna i sina produktionsavtal.

I den slutliga propositionen (RP 28/2004 rd) gick man in för att föreslå att avtalslicensbestämmelsen om användning av arkiverade televisionsprogram skulle inskränkas till att bara gälla återutsändning av program.

Förslaget till ändring av 25 g §, som gäller televisionsföretags arkivmaterial, har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet efter det att upphovsrättskommissionen införde frågan på sin arbetsplan för perioden 2010–2011 och beredde en promemoria om den.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet. Ministeriet begärde i januari—februari 2013 yttranden om utkastet till proposition av sammanlagt cirka 200 myndigheter, organisationer och företag. Det kom in 74 yttranden.

De förslag till ändringar av lagstiftningen som beror på direktiven ansågs i yttrandena så gott som utan undantag behövliga och godtagbara. Vissa remissinstanser upprepade det principiella motstånd som de uttryckt under beredningen av direktiven och framförde som tidigare att de ändringar som direktiven förutsätter inte bör göras.

Det sågs på bred front som nödvändigt att möjliggöra användningen av arkivmaterial genom en bestämmelse om avtalslicens. Det största motståndet kom från de audiovisuella producenterna, som betonade produktionsbolagens betydelse vid licensiering av material.

Förtydligandet av paragrafen om ersättning för utlåning stöddes av dem som är förmåntagare i fråga om sådan ersättning och av de organisationer som företräder dem. De som på grund av en överlåtelse av rättigheterna inte skulle få ersättning för utlåning och de organisationer som företräder dem motsatte sig förslaget.

Förslaget att förstärka den grundläggande paragrafen om systemet med avtalslicens som ingick i utkastet till proposition hade både förespråkare och motståndare. Motståndet tycktes till största delen hänga samman med att man inte tillräckligt väl hade förstått syftet med och innehållet i förslaget. I vissa yttranden förekom också ett principiellt motstånd mot systemet med avtalslicens.

När det gällde preciseringen av anslutningskriterierna i fråga om skyddet för ljudupptagningar var man såväl för som emot.

Utifrån yttrandena har bestämmelserna i utkastet till proposition förtydligats ytterligare och motiveringen till dem preciserats. Dessutom ansågs det nödvändigt att fortsätta beredningen av förslagen till bestämmelser om en precisering av den grundläggande bestämmelsen om systemet med avtalslicens och en komplettering av anslutningskriterierna i fråga om ljudupptagningar.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Upphovsrättslagen

16 f §. *Användning av föräldralösa verk.* I lagen föreslås en ny 16 f § och en ny mellanrubrik före den. Paragrafen innehåller en hänvisning till den inskränkning i upphovsrätten som gäller framställning av exemplar av föräldralösa verk och överföring av föräldralösa verk till allmänheten.

Bestämmelser om innehållet i denna inskränkning, dvs. bestämmelser om föräldralösa verk och om användningen av dem, ska tas in i en lag om användning av föräldralösa verk. Lagen ingår som lagförslag 2.

Av föräldralösa verk får det framställas exemplar och föräldralösa verk får överföras till allmänheten på det sätt som anges i lagen om användning av föräldralösa verk 1) vid för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer, 2) i arkiv och film- och ljudarkiv samt 3) i allmännyttiga televisions- och radioföretag.

19 §. I paragrafens 4 mom. föreskrivs att upphovsmannen till ett verk har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten.

Enligt förslaget ska momentet göras tydligare och tolkningsmöjligheterna elimineras så att bestämmelserna om ersättning för utlåning får det innehåll som var tänkt för dem i lag 1228/2006.

I momentet föreslås en ny mening om att en rättshandling, genom vilken en upphovsman överlåter sin rätt till ersättning för utlåning, är ogiltig. Rätten till ersättning för utlåning ska inte kunna överlåtas på någon annan på så sätt att den som upphovsrätten överlåts på har rätt till ersättning i upphovsmannens ställe. Endast verkets ursprungliga upphovsman och hans eller hennes arvingar i enlighet med 41 § ska alltså ha rätt till ersättning för utlåning. Detta motsvarar riksdagens kulturutskotts avsikt när det preciserade bestämmelsens formulering i sitt betänkande om propositionen.

Den föreslagna ändringen hindrar dock inte att upphovsmannen t.ex. uttryckligen avstår från sin rätt till ersättning eller överlåter den

erhållna utlåningsersättningen till någon annan.

I 4 mom. föreslås dessutom en ändring av språklig karaktär som förtydligar bestämmelsen. Enligt förslaget ska ersättning kunna påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre senaste (tidigare föregående) kalenderåren. Innehållet i bestämmelsen ändras inte.

I lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser föreskrivs att ändringen av 19 § 4 mom. också ska tillämpas på överlåtelser av rättigheter som ägt rum före ikraftträdandet. Ersättningar för utlåning som betalats till någon annan än upphovsmannen eller upphovsmannens arvingar behöver dock inte betalas tillbaka.

25 g §. *Återanvändning av arkiverade program, tidningar och tidskrifter.* Mellanrubriken före paragrafen ändras i enlighet med den ändring som föreslås i paragrafens innehåll.

Syftet med de föreslagna ändringarna är att göra det möjligt för sändarföretag och tidningsförläggare att avtala med organisationer som företräder upphovsmän och andra rättsinnehavare om möjligheten att i företagets egen verksamhet återanvända verk och annat material som är ett resultat av företagets investeringar och som producerats för företagets egna behov. Bestämmelserna gör det möjligt att avtala om användningen av sådant material i fråga om vilket det inte är möjligt att ingå individuella avtal med alla rättsinnehavare.

Det föreslås att avtalslicensbestämmelsen i 1 mom. utvidgas. Det föreslagna 1 mom. ska omfatta både framställning av exemplar av arkiverade televisions- och radioprogram och användning av programmen i ett sändarföretags egen verksamhet för överföring till allmänheten. Bestämmelsen ska också omfatta verk som ingår i programmen.

Som 2 mom. föreslås en avtalslicensbestämmelse som gör det möjligt att avtala om framställning och överföring till allmänheten av exemplar av verk som ingår i tidningar och tidskrifter som en tidningsförläggare gett ut.

Både 1 och 2 mom. gäller användning av i momenten avsett arkivmaterial enbart i ett sändarföretags eller en tidningsförläggares egen verksamhet. Bestämmelserna möjliggör emellertid inte att det ingås avtal om användningen av materialet i andra kommersiella eller icke-kommersiella utnyttjares verksamhet.

Med överföring till allmänheten avses i enlighet med 2 § 3 mom. 1 punkten i upphovsrättslagen att ett verk överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, vilket även omfattar överföring av verket på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Den senare formen av överföring till allmänheten kallas också överföring på begäran (on demand). Sådan överföring till allmänheten som avses i den föreslagna paragrafen kan t.ex. innebära att ett program sänds i radion eller televisionen eller att ett telefons- eller radioprogram eller tidningsmaterial överförs till kunden i ett datanät antingen på begäran eller på annat sätt.

Termen "överföra" är teknikneutral och oberoende av utvecklingen i överföringstekniken. En eller flera organisationer som godkänts som avtalslicensorganisation och ett sändarföretag eller en tidningsförläggare som använder arkivmaterial kan avtala närmare om de sätt som verken överförs på och om begränsningar i dem.

Enligt förslaget får ett sändarföretag och en tidningsföreläggare med stöd av avtalslicens framställa ett exemplar av ett verk som ingår i det arkiverade materialet och använda detta exemplar för överföring till allmänheten. När det gäller telefons- och radioprogram är det naturligt att framställningen av ett exemplar också omfattar själva programmen som de utsända verken ingår i.

Med framställning av ett exemplar avses även digitalisering av ett verk. I detta sammanhang är det också möjligt att i enlighet med 11 § 2 mom. göra de tekniska ändringar av det arkiverade materialet som behövs för användningen. Däremot täcker bestämmelserna inte ändringar av verkens innehåll för återanvändning. Användaren och avtalslicensorganisationen kan vid behov också avtala närmare om framställningen av ett exemplar av ett verk.

Förslaget till 1 mom. gäller telefons- och radioprogram som sändarföretaget producerat och beställt och verk som ingår i dem. Med ett sändarföretags egna produktioner avses program där sändarföretagets egen personal svarar för planeringen, innehållet, aktörerna, budgeten och andra aspekter av produktionen.

Med program som ett sändarföretag beställt avses program som är jämförbara med sändarföretagets egna produktioner och som har framställts på initiativ av sändarföretaget för sändarföretagets bruk samt som betalats av sändarföretaget. Det karakteristiska för sådana program är att programmen inte skulle ha producerats om inte sändarföretaget hade tagit initiativ till dem och vidtagit åtgärder. Ett typiskt drag hos beställda program är också avsikten att utnyttja programmen i det beställande sändarföretagets programutbud.

Det väsentliga med tanke på tillämpningen av 1 mom. är att programmet och det verk som ingår i det har sänts ut i televisionen eller radion en eller flera gånger. Det spelar ingen roll om programmet och verket efter utsändningen redan tidigare har utnyttjats t.ex. i upptagningsdistribution eller på annat sätt gjorts tillgängliga för allmänheten.

Vid tillämpningen av det föreslagna 2 mom. ska med tidningsförläggare avses den fysiska eller juridiska person på vars initiativ och ansvar tidningar eller tidskrifter och exemplar av dem framställs och görs tillgängliga för allmänheten. Bestämmelsen gäller endast sådana tidningar och tidskrifter i fråga om vilka tidningsförläggaren själv har burit det ekonomiska ansvaret för utgivningen.

De föreslagna bestämmelserna i 1 och 2 mom. omfattar alla verk som ingår i telefons- och radioprogram och tidningar, inklusive filmverk, sceniska verk och fotografier. När det gäller upptagningar av framföranden i telefons- och radioprogram samt ljud- och bildupptagningar och de rättigheter som gäller dem föreslås hänvisningsbestämmelser bli fogade till respektive paragrafer om närstående rättigheter.

Till följd av de hänvisningsbestämmelser som redan ingår i 49 och 49 a § i upphovsrättslagen kommer utvidgningen av tillämpningsområdet för och de föreslagna ändring-

arna av 25 g § att gälla även fotografier och framställare av kataloger och databaser samt deras rättigheter och skyddade objekt.

Liksom andra gällande avtalslicensbestämmelser ska de föreslagna avtalslicensbestämmelserna gälla massanvändning av material. De föreslagna bestämmelserna tillämpas alltså inte på sådan återanvändning av en enskild upphovsmans produktion där användningen gäller t.ex. kåserier eller motsvarande verk som är jämförbara med skönlitteratur eller enstaka sketcher eller musikstycken som ingår i en underhållningsserie. Rätten till sådan användning måste fås av upphovsmannen eller upphovsmännen själva.

Genom skyldigheten i 11 § 2 mom. att ange upphovsmannens namn och källan säkerställs det att uppgifterna om materialets rättsinnehavare och källan bevaras i materialet när det återanvänds. Därigenom bevaras också kopplingen till det ursprungliga programmet eller tidningen. Avsikten med avtalslicensbestämmelserna är inte att möjliggöra licensiering av verk separat från de innehållsmässiga helheter som verken ursprungligen har ingått i.

Bestämmelserna hindrar dock inte att det görs sådana tekniska eller innehållsmässigt mindre ändringar eller tillägg i programmen som är nödvändiga t.ex. för att ge bakgrund till programmet och förklara programmet för en ny publik.

Detaljerna om hur sändarföretag och tidningsförläggare med stöd av de föreslagna bestämmelserna i praktiken kan utnyttja verk som ingår i deras arkivmaterial ska bygga på avtal som förhandlas fram mellan användarna och de avtalslicensorganisationer som undervisnings- och kulturministeriet godkännt.

Parterna ska fortfarande ha en omfattande avtalsfrihet. Parterna kan fritt komma överens om bl.a. storleken på de ersättningar som ska betalas för återanvändning av material i olika användningssituationer, om begränsningar i det material som får återanvändas, återanvändningssätten och begränsningar i dem och om andra motsvarande detaljer.

Endast en sådan organisation kan bli avtalslicensorganisation som företräder en betydande del av upphovsmännen och rättsinnehavarna, dvs. i enlighet med ordalydelsen i lagens 26 § ”ett flertal upphovsmän till i Fin-

land använda verk inom ett visst område”. Med tanke på bestämmelsens funktion är det för det använda materialets del viktigt att alla de viktigaste grupperna av rättsinnehavare, inklusive producenterna, är företrädna via de organisationer som beviljas licenser.

De föreslagna bestämmelserna inverkar inte på parternas avtalsfrihet och inte heller på andra sådana förhandlings- eller avtalsförfaranden mellan parterna som gäller användningen av skyddat material.

Också inom det aktuella området för användning av verk ska förvärvet av rättigheter även i fortsättningen, om möjligt, i första hand basera sig på direkta avtal mellan användarna och rättsinnehavarna.

Avtalslicens kan användas t.ex. då det är svårt eller omöjligt att nå verkets alla rättsinnehavare eller då användningen omfattar så många verk att det i praktiken är omöjligt att förvärva rättigheterna.

De föreslagna bestämmelserna kommer inte heller att påverka gällande avtal. Om upphovsmännen och sändarföretaget eller tidningsförläggaren redan enskilt eller kollektivt har avtalat om användningen av arkiverade program eller tidningar, ska dessa avtal och villkoren i dem iaktas.

De föreslagna bestämmelserna ska gälla program och tidningar som ingår i sändarföretagets och tidningsförläggarens egna arkiv, vilket innebär att material som finns någon annanstans inte omfattas av bestämmelsen. Om sändarföretaget eller tidningsförläggaren dock ger någon annan i uppdrag att arkivera material för företagets eller förläggarens framtida behov, tillämpas bestämmelsen om avtalslicens även på användningen av detta material. Även i sådana fall är det möjligt att med stöd av bestämmelsen om avtalslicens avtala om att materialet får användas endast i sändarföretagets eller tidningsförläggarens egen verksamhet.

Vid tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna avses med sändarföretag och tidningsförläggare även en sådan part till vilken det ursprungliga sändarföretagets eller den ursprungliga tidningsförläggarens rättigheter har överförts t.ex. som en följd av ett företagsköp eller en konkurs. Dessa ska ha rätt att använda materialet med stöd av av-

talslicens på samma sätt som de ursprungliga sändarföretagen och tidningsförläggarna.

De föreslagna bestämmelserna om avtalslicens tillämpas endast på televisions- och radioprogram som sänts ut och tidningar och tidskrifter som getts ut före en viss tidpunkt samt på verk som ingår i dessa. Denna kollektiva licensering omfattar sådana utsända och utgivna verk i fråga om vilka det före tidpunkten i fråga inte kan anses ha varit möjligt att regelmässigt avtala om överföringen av dem i nätet.

Bestämmelsen om avtalslicens i 1 mom. ska tillämpas på televisions- och radioprogram som sänts ut före den 1 januari 2002 och på verk som ingår i dem. Ändringen av tidsgränsen från 1985 till 2002 innebär att användningen med stöd av avtalslicensavtal kommer att omfatta sådant material i fråga om vilket det inte i praktiken är möjligt eller ekonomiskt lönsamt att utföra en omfattande efterforskning och avtala om användningen på grund av de kostnader som efterforskningen medför.

Tidsgränsen för tidningar och tidskrifter ska enligt förslaget vara den 1 januari 1999. En tidigare tidsgräns jämfört med televisions- och radioprogram kan motiveras med att tidningspressen har en mer etablerad avtalspraxis.

I 3 mom. ska det, precis som för närvarande, ingå en bestämmelse om upphovsmannens förbuds rätt. Bestämmelserna i 1 och 2 mom. ska alltså inte tillämpas på ett verk, om verkets upphovsman har förbjudit framställning av exemplar av verket eller överföring av verket till allmänheten. Detta stärker upphovsmannens rätt att bestämma över sitt verk också i situationer där lagens bestämmelser gör avtalsvillkoren bindande också för sådana upphovsmän som organisationen inte direkt företräder.

Såsom konstateras i regeringsproposition 28/2004 rd innebär återanvändning av program sådan primär användning av däri ingående skyddat material som rättsinnehavaren bör ha möjlighet att förbjuda. Förbuds rätten tillkommer utöver upphovsmannen även den till vilken hans eller hennes ekonomiska rättigheter har överförts. Förbuds rätten stärker också positionen för sådana upphovsmän som inte företräds av en organisation, säker-

ställer balansen mellan upphovsmännen och användarna och möjliggör individuell licensiering av rättigheterna.

Upphovsmannens förbuds rätt stärker också upphovsmannens moraliska rättigheter i förhållande till sitt verk, framför allt i sådana situationer då t.ex. upphovsmannens konstnärliga, politiska eller religiösa uppfattning har ändrats efter att programmet sändes ut eller tidningen gavs ut eller då verket har kritiserats och upphovsmannen inte längre vill att verket ska göras tillgängligt för allmänheten.

Utö vandet av förbuds rätten förutsätter på normalt sätt att upphovsmannen meddelar avtalslicensorganisationen om förbudet. Förbudet kan gälla antingen ett enskilt verk eller t.ex. upphovsmannens hela produktion.

43 §. I ett nytt 2 mom. föreslås specialbestämmelser om fastställandet av skyddstiden för ett musikaliskt verk med text.

I enlighet med skyddstidsdirektivet föreslås att skyddstiden för ett musikaliskt verk med text ska upphöra 70 år efter dödsåret för den sist avlidne textförfattaren eller kompositören. På samma sätt som andra skyddstider som anges i upphovsrättslagen ska även denna skyddstid räknas från utgången av det år då den nämnda kompositören eller textförfattaren dog.

Om ett musikaliskt verk med text har flera textförfattare eller kompositörer ska skyddstiden räknas från dödsåret för den sist avlidne av dem.

I enlighet med skyddstidsdirektivet ska som musikaliska verk med text betraktas sådana musikaliska verk för vilka både texten och musiken skapades specifikt. Det spelar ingen roll om textförfattaren och upphovsmannen anges som upphovsmän till det musikaliska verket med text eller inte. Enligt skäl 18 i direktivets ingress är musikverk med text till övervägande del gemensamt skrivna verk. Exempelvis är en opera ofta ett gemensamt verk för en librettoförfattare och en kompositör. Inom genrer som jazz, rock och pop utgörs den skapande processen dessutom ofta av ett samarbete.

Med tanke på den praktiska tillämpningen av förslaget till 2 mom. är det viktigt att musiken och texten tydligt har skapats tillsammans eller samtidigt och för användning som en enda helhet.

Exempelvis en översättning av en text har i allmänhet inte skapats på detta sätt, utan upphovsrätten till den fastställs separat i enlighet med 4 § i upphovsrättslagen. Detta innebär att också skyddstiden för en översättning av texten i ett musikaliskt verk med text fastställs enligt översättarens dödsår. Den enhetliga skyddstiden för det musikaliska verket och texten gäller endast den ursprungliga texten.

I sista hand är det den som åberopar att det är fråga om ett sådant musikaliskt verk med text som avses i 43 § 2 mom. som ska visa att texten och musiken uttryckligen har skapats med tanke på det musikaliska verk som de bildar och att texten och musiken därför har en särskilt nära koppling till varandra.

Om det är fråga om ett i bestämmelsen avsett musikaliskt verk med text gäller samma enhetliga skyddstid hela verket och alla dess delar oberoende av om texten och musiken används tillsammans eller separat.

45 §. Paragrafen gäller en utövande konstnärs rättigheter.

Gällande 4 mom. innehåller en bestämmelse om beräkningen av skyddstiden för ett framförande som tagits upp på en ljud- eller bildupptagning. Eftersom skyddstiden för framföranden som tagits upp på en ljudupptagning förlängs till följd av ändringen av skyddstidsdirektivet föreslås det att momentet delas upp på två moment.

I stället för uttrycket ”lagligen offentliggöra” (communicated to the public) som används i det svenska direktivet föreslås att formuleringen ”göra tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen” används. Uttrycket i direktivet har formulerats på detta sätt i 46 § 2 mom.

Överföring till allmänheten inbegriper i den finska upphovsrättslagen endast överföring till allmänheten som sker på distans, dvs. från en annan plats än den där medlemmar av allmänheten befinner sig. Därför är uttrycket för snävt för att användas när bestämmelser i enlighet med direktivet införs.

I paragrafens nya 4 mom. föreslås bestämmelser om en förlängning av skyddet för ett framförande som tagits upp på en ljudupptagning. Direktivet förutsätter att skyddstiden förlängs från 50 till 70 år.

Om ett framförande som tagits upp på en ljudupptagning ges ut eller om ett upptaget framförande lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, ska skyddet för det på ljudupptagningen upptagna framförandet gälla till utgången av det 70 året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Med uttrycket ”utgivning” i 4 och 5 mom. avses på samma sätt som i 8 § att exemplar av skyddat material med rättsinnehavarnas samtycke förs i handeln eller på annat sätt blir spridda till allmänheten.

Förlängningen av skyddstiden gäller endast sådana upptagna framföranden i fråga om vilka den skyddstid på 50 år som beräknas från upptagningen fortfarande är i kraft när den föreslagna lagen träder i kraft.

Om ett upptaget framförande första gången ges ut eller görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen t.ex. först 49 år efter upptagningen, ska den förlängda skyddstid på 70 år som avses i direktivet börja löpa från denna utgivning eller detta tillgängliggörande för allmänheten, beroende på vilket som har inträffat först. I detta exempel är skyddet för ljudupptagningen 120 år från upptagningen, vilket är den längsta teoretiska giltighetstiden för skyddet för en ljudupptagning.

Enligt förslaget till 5 mom. ska i momentet tas in den del av nuvarande 4 mom. som gäller på en bildupptagning upptagna framföranden. Skyddstiden för dessa framföranden förblir oförändrad och den är 50 år efter det att de första gången gavs ut eller lagligen överfördes till allmänheten, om någon av dem äger rum före utgången av den skyddstid på 50 år som beräknas från upptagningen. Även i fråga om på bildupptagningar upptagna framföranden används uttrycket ”göra tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen”.

I 6 mom. återintas presumptionsbestämmelsen om rätten till filmning av framföranden, enligt vilken överlåtelse av rätt till filmning

omfattar rätten att sprida ett upptaget framförande till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

På grund av ett tekniskt fel föll momentet bort ur riksdagens svar (RSv 100/2005 rd—RP 28/2004 rd) i samband med godkännandet av lagändring 821/2005. När riksdagen lät bli att godkänna de föreslagna ändringarna i presumtionsbestämmelsen i 39 § om upphovsmännens rätt till inspelning på film och i den anknytande bestämmelsen i 29 a § om oeftergivlig rätt till ersättning samt i presumtionsbestämmelsen i 45 § 5 mom. om utövande konstnärer, återfördes inte bestämmelserna i gällande 45 § 3 mom. till den till andra delar ändrade 45 §.

I den hänvisningsbestämmelse som flyttas och blir 7 mom. föreslås de tekniska ändringar som föranleds av att momenten ändras och flyttas.

Dessutom föreslås det att momentet kompletteras med en hänvisning till tillämpningen av 25 g § 1 och 3 mom. I televisions- och radioföretagens arkivmaterial ingår också upptagna framföranden. Detta innebär att de föreslagna bestämmelserna i 25 g § också kommer att gälla överföring av upptagna framföranden till allmänheten och framställning av exemplar för detta.

När det gäller framföranden som tagits upp på ljud- och bildupptagningar omfattar de utövande konstnärernas ensamrätt vid användning av framföranden i enlighet med 25 g § både framställning av exemplar av upptagna framföranden och överföring av upptagna framföranden till allmänheten på begäran.

Om ett framförande som tagits upp på en ljudupptagning används för annan överföring till allmänheten, t.ex. för återutsändning, ska det enligt 47 § 2 mom. betalas en ersättning till den utövande konstnären. Ersättningen betalas genom förmedling av en i 47 a § 1 mom. avsedd organisation.

46 §. Paragrafen gäller rättigheterna för producenter av ljudupptagningar.

Enligt förslaget ändras 2 mom. i enlighet med ändringen av skyddstidsdirektivet så att skyddstiden för en ljudupptagning som getts ut eller lagligen gjorts tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen förlängs från 50

till 70 år. Till övriga delar förblir momentets nuvarande bestämmelser oförändrade.

Som sista mening i momentet föreslås en bestämmelse i enlighet med sista meningen i artikel 3.2a i skyddstidsdirektivet. Enligt bestämmelsen upphör skyddet för en ljudupptagning om ett avtal om överlåtelse av rättigheter sägs upp i enlighet med 46 b §.

Framställning och överföring till allmänheten av exemplar av ljudupptagningar hör också till de ensamrättigheter som tillkommer producenter av ljudupptagningar. Det föreslås att 3 mom. kompletteras med en hänvisning till tillämpningen av 25 g § 1 och 3 mom.

Till producentens ensamrättigheter hör vid användning av ljudupptagningar i enlighet med 25 g § både framställning av exemplar av ljudupptagningar och överföring av ljudupptagningar till allmänheten på begäran. Om en ljudupptagning används för annan överföring till allmänheten, t.ex. för återutsändning, ska det enligt 47 § 2 mom. betalas en ersättning till producenten. Ersättningen betalas genom förmedling av en i 47 a § 1 mom. avsedd organisation.

46 a §. Paragrafen gäller rättigheterna för producenter av bildupptagningar.

Framställning av exemplar och överföring till allmänheten av bildupptagningar hör också till de ensamrättigheter som tillkommer producenter av bildupptagningar. Det föreslås att 3 mom. kompletteras med en hänvisning till tillämpningen av 25 g § 1 och 3 mom.

46 b §. *Uppsägning av ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning.* I den nya 46 b § föreslås bestämmelser som följer av den nya punkten 2a i artikel 3 i skyddstidsdirektivet.

I 1 mom. föreslås att en utövande konstnär ska kunna säga upp ett avtal genom vilket han eller hon till producenten av en ljudupptagning har överlåtit sina rättigheter till en upptagning av sitt framförande. När 50 år har förflutit från utgivningen av ljudupptagningen eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, från det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av framförandet, kan den utövande konstnären till producenten skriftligen anmäla att han el-

ler hon vill säga upp det avtal genom vilket han eller hon till producenten har överlåtit sina rättigheter till ljudupptagningen.

Den utövande konstnären kan göra anmälan om producenten inte saluför ljudupptagningen i tillräckligt antal exemplar eller gör den tillgänglig för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

I skäl 8 i direktivets ingress hänvisas i fråga om ”tillräckligt antal” till definitionen av utgivning i artikel 3 i Romkonventionen om skydd för utövande konstnärer, framställande av fonogram samt radioföretag (FördrS 56/1983). Enligt artikeln avses med ”utgivning” att exemplar av ett fonogram i tillräckligt antal görs tillgängliga för allmänheten.

Enligt 8 § 2 mom. i den finska upphovsrättslagen anses ett verk utgivet när exemplar därav med upphovsmannens samtycke förts i handeln eller på annat sätt blivit spridda till allmänheten. I bestämmelsen nämns inte något om antalet exemplar.

Bestämmelsen baserar sig på definitionen av utgivna verk i artikel 3.3 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (FördrS 79/1986). Enligt artikeln avses med ”utgivna verk” verk som är utgivna med upphovsmannens samtycke, oberoende av det sätt på vilket exemplaren framställts under förutsättning att exemplaren gjorts tillgängliga på sådant sätt att, med beaktande av verkets art, allmänhetens rimliga behov har blivit tillfredsställda.

När det gäller tillämpning av den nu föreslagna bestämmelsen är det inte heller nödvändigt att fastställa ett visst antal exemplar, utan det räcker med att ljudupptagningen på normalt sätt görs tillgänglig för allmänheten i handeln eller via nätbutiker. Varken enligt direktivet eller enligt den föreslagna bestämmelsen är tillgängliggörandet av en ljudupptagning i digital form förenat med kvantitativa krav.

I 2 mom. föreslås det i enlighet med direktivet bestämmelser om uppsägning av ett avtal om överlåtelse av rättigheter efter den anmälan som avses i 1 mom.

Den utövande konstnären kan utöva sin uppsägningsrätt, om producenten av ljudupptagningen inom ett år efter det att den utövande konstnären meddelade sin önskan att säga upp avtalet inte börjar tillhandahålla ljudupptagningen på båda de sätt som avses i 1 mom. Uppsägningen ska göras skriftligen. Skyldigheten att visa att det inte finns förutsättningar för en uppsägning av avtalet ska ligga på producenten.

I 3 mom. föreskrivs om det förfarande som ska iakttas när ett avtal sägs upp, om flera utövande konstnärer har medverkat i det framförande som tagits upp på ljudupptagningen. De utövande konstnärerna kan säga upp avtalet endast på så sätt att alla utövande konstnärer samtidigt lämnar in den anmälan som avses i 1 mom. och, om producenten inte börjar tillhandahålla ljudupptagningen, den uppsägningsanmälan som avses i 2 mom.

Genom kravet på samtidighet förhindras en situation där endast en del av de utövande konstnärerna genomför uppsägningen och vissa konstnärers rättigheter blir kvar hos producenten. För att de utövande konstnärerna själva ska kunna utnyttja ljudupptagningen när rättigheterna återlämnats, måste samtliga utövande konstnärers rättigheter återlämnas av producenten.

Uppsägning av avtalen förutsätter att de konstnärer som uppträder på ljudupptagningen samarbetar sinsemellan och att alla deltar i uppsägningsprocessen. De utövande konstnärerna kan i praktiken sköta uppsägningen centraliserat t.ex. med fullmakter.

Om ett avtal sägs upp upphör producentens rättigheter till ljudupptagningen att gälla i enlighet med det föreslagna tillägget till 46 § 2 mom. Den förlängda skyddstiden för en ljudupptagning är efter detta i kraft endast så att den kommer den utövande konstnären eller, i det fall som avses i 3 mom., de utövande konstnärerna till godo.

Enligt den bestämmelse som föreslås som 4 mom. kan en utövande konstnär inte frånsäga sig sin uppsägningsrätt. Ett sådant avtal är ogiltigt. Denna bestämmelse överensstämmer med artikel 3.2a i direktivet.

46 c §. Kompletterande åtgärder. Enligt förslaget ska i den nya 46 c § tas in bestämmelser om de kompletterande åtgärder vid en förlängning av skyddstiden som det föreskrivs om i de nya punkterna 2b, 2c och 2e i artikel 3 i skyddstidsdirektivet. Bestämmel-

serna om kompletterande åtgärder blir tillämpliga i sådana situationer där avtalet mellan en utövande konstnär och en producent av en ljudupptagning förblir i kraft och skyddstiden förlängs för båda rättsinnehavarna.

Paragrafens 1 och 2 mom. gäller situationer där den utövande konstnären och producenten av ljudupptagningen har avtalat om en engångsersättning till den utövande konstnären. Paragrafens 3 mom. gäller situationer där den utövande konstnären med stöd av ett avtal om överlåtelse av rättigheter har rätt till royaltier eller annan återkommande betalning.

I 1 mom. föreslås att en utövande konstnär ska ha rätt till en årlig tilläggsersättning från producenten av ljudupptagningen för varje helt år som följer direkt på det femtionde året efter det att ljudupptagningen gavs ut. Om ljudupptagningen inte har getts ut har den utövande konstnären rätt till ersättning det femtionde året efter det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen.

En förutsättning är att det i avtalet om överlåtelse av rättigheter har avtalats om en engångsersättning till den utövande konstnären. Enligt skäl 9 i direktivets ingress ingås sådana avtal om en engångsersättning särskilt bland utövande konstnärer som medverkar i bakgrunden i ljudupptagningen och som inte omnämns i ljudupptagningen. Ibland kan det även vara fråga om utövande konstnärer som omnämns i listan över medverkande ("featured performers").

Ett avtal, genom vilket en utövande konstnär avstår från rätten till tilläggsersättning, är ogiltigt.

Enligt skäl 12 i direktivets ingress ska tilläggsersättningen betalas individuellt fördelade till de utövande konstnärer som har rätt till den minst en gång om året. Närmare bestämmelser om betalningen av tilläggsersättning ingår i 46 d §.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om storleken på den tilläggsersättning som avses i 1 mom. Producenten av ljudupptagningen ska för betalning av tilläggsersättningen avsätta 20 procent av de inkomster som producenten har erhållit genom att framställa och

sprida exemplar av ljudupptagningen och genom att överföra ljudupptagningen till allmänheten under det år som föregått utbetalningen av ersättningen. Det engelskspråkiga direktivets uttryck "making available" ("tillgängliggörande") motsvaras i lagens terminologi av uttrycket "överföring", som är det ord som föreslås i paragrafen.

Enligt skäl 11 i direktivets ingress avses med intäkt, på basis av vilken tilläggsersättningen räknas ut, producentens intäkt före avdrag för kostnader.

I skäl 13 i direktivets ingress anges närmare vilka inkomster som inte ska beaktas vid beräkningen av tilläggsersättningen. Till dessa hör sådana skäliga ersättningar för uthyrning av ljudupptagningar till vilka de utövande konstnärerna har oeftergivlig rätt enligt artikel 5 i direktiv 2006/115/EU (uthyrnings- och utlåningsdirektivet).

Enligt skäl 13 i direktivets ingress överlåter eller upplåter utövande konstnärer i regel inte heller sina rättigheter enligt artikel 8.2 i uthyrnings- och utlåningsdirektivet att kräva skälig ersättning för utsändning och återgivning för allmänheten. Vid beräkningen av tilläggsersättningen beaktas utöver ovan nämnda ersättningar inte heller rimlig kompensation som erhållits för privat kopiering enligt artikel 5.2 b i direktiv 2001/29/EG (informations samhällsdirektivet).

Även paragrafens 3 mom. tillämpas i situationer där förlängningen av skyddstiden för en ljudupptagning gagnar både den utövande konstnären och producenten.

I 3 mom. föreskrivs om den tidpunkt från vilken inga förskottsbetalningar eller avtalsenliga avdrag får avräknas från betalningarna till en utövande konstnär som på basis av ett avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts med producenten av ljudupptagningen har rätt till en återkommande betalning från producenten. Denna tidpunkt infaller 50 år efter det att ljudupptagningen gavs ut eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, 50 år efter det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen.

Det föreslagna 3 mom. överensstämmer med artikel 3.2e i direktivet och skäl 14 i direktivets ingress.

46 d §. Betalning av tilläggsersättning. I den nya 46 d § föreslås bestämmelser om betalning av tilläggsersättning. Bestämmelserna överensstämmer med det andra stycket i den nya punkten 2c och med den nya punkten 2d i artikel 3 i skyddstidsdirektivet.

Enligt 1 mom. ska den tilläggsersättning som avses i 46 c § betalas genom förmedling av en organisation som avses i 47 a § 1 mom. Det ska vara fråga om en av undervisnings- och kulturministeriet godkänd organisation som har till uppgift att samla in ersättningar för användningen av ljudupptagningar i enlighet med 47 § 1 mom. 1 och 2 punkten vid ett offentligt framförande och vid överföring till allmänheten. Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry har godkänts som en organisation som samlar in ersättningar för användning av ljudupptagningar.

Enligt 2 mom. ska producenterna av ljudupptagningar på begäran ge den organisation som förvaltar tilläggsersättningen alla uppgifter som gäller de utövande konstnärer som har rätt till tilläggsersättning och upptagna framföranden av dem och som kan behövas för att betalningen av tilläggsersättning ska kunna säkerställas.

Enligt 3 mom. ska de utövande konstnärerna och producenterna av ljudupptagningar avtala med den organisation som förvaltar tilläggsersättningen om de förfaranden som ska iakttas vid betalningen och fördelningen av ersättning och om andra praktiska arrangemang. Avtal kan också ingås på organisationsnivå, t.ex. mellan Suomen Muusikkojen Liitto ry, som företräder utövande konstnärer, Musiikkituottajat ry, som företräder producenter av ljudupptagningar, och Gramex ry som samlar in ersättningarna för användning av ljudupptagningar.

Vid fördelningen av tilläggsersättning och arrangemangen i anslutning därtill ska man också beakta skäl 12 i direktivets ingress, enligt vilket tilläggsersättning ska betalas individuellt fördelade till de utövande konstnärer som har rätt till den minst en gång om året.

Det föreslagna 3 mom. överensstämmer också med skäl 17 i direktivets ingress. Enligt det nämnda skälet bör direktivet inte påverka nationella regler och avtal som är förenliga med dess bestämmelser, såsom kollek-

tivavtal som ingåtts i medlemsstaterna mellan organisationer som företräder utövande konstnärer och framställarorganisationer.

1.2 Lagen om användning av föräldralösa verk

1 §. Lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. föreskrivs i lagen om användningen av sådana verk vars samtliga upphovsmän inte är kända eller identifierade eller inte kan nås, även om efterforskning av rättsinnehavarna har utförts i syfte att klarlägga upphovsmännen och deras vistelseort och resultatet av efterforskningen har förts in i den databas som avses i 6 §. I lagen kallas sådana verk föräldralösa verk. Definitionen överensstämmer såväl med artikel 2.1 i direktivet om föräldralösa verk som artikel 2.2 som gäller partiellt föräldralösa verk.

Enligt 2 mom. ska bestämmelserna om föräldralösa verk och om upphovsmännen till dem tillämpas också på ljudupptagningar och bildupptagningar enligt 5 kap. i upphovsrättslagen och på framföranden som tagits upp på dem samt på rättsinnehavarna, om upptagningarna och framförandena efter efterforskningen ska betraktas som föräldralösa på det sätt som avses i 1 mom.

Med uttrycken ”verk” och ”föräldralösa verk” särskiljs de verk som på ett allmänt plan hör till lagens tillämpningsområde och de verk som konstaterats vara föräldralösa verk i enlighet med lagens bestämmelser.

Med tanke på den praktiska tillämpningen av den föreslagna lagen kan det konstateras att t.ex. musikaliska verk och upphovsmännen till dem i allmänhet är väl kända och uppgifter om dem finns tillgängliga hos organisationerna för kollektiv förvaltning av musikaliska verk. Ett musikaliskt verk som ingår i en tryckt bok eller ett framförande av det som har tagits upp på en ljudupptagning är i praktiken mycket sällan ett föräldralöst verk. Upphovsmännen till böcker som getts ut på förlag är likaså i allmänhet kända och uppgifter om dem kan fås av förläggaren.

Ett verk ska dock inte betraktas som ett föräldralöst verk endast på den grunden att upphovsmannen inte vill avslöja sitt riktiga namn utan gömmer sig bakom en signatur eller pseudonym. Exempelvis en tillförlitlig

uppgift om att upphovsmannen kan nås via förläggaren eller någon annan företrädare räcker för att visa att ett verk inte är föräldralöst i fråga om denna upphovsman.

2 §. Användare av föräldralösa verk. I paragrafen föreskrivs om de inrättningar som får använda föräldralösa verk i enlighet med denna lag för att uppnå syften som rör deras uppdrag i allmänhetens intresse.

Sådana i artikel 1.2 i direktivet avsedda inrättningar är 1) för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer, 2) arkiv och film- och ljudarkiv samt 3) allmännyttiga televisions- och radioföretag.

Uttrycket ”educational establishments” (på finska ”oppilaitokset”) i artikel 1.1 i direktivet om föräldralösa verk har i det svenska direktivet översatts med ”utbildningsanstalter”. De finska och svenska uttrycken är klart snävare och därför föreslås att uttrycket ”utbildningsorganisation” (på finska ”koulutusorganisaatio”) används i den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk. Detta omfattar alla slags utbildningsorganisationer som ordnar utbildning på olika nivåer. Även utbildningsorganisationerna ska vara öppna för allmänheten.

Med allmännyttiga televisions- och radioföretag avses i enlighet med skäl 20 i direktivets ingress radio- och televisionsföretag som har ett uppdrag i allmänhetens tjänst som tilldelas, definieras och organiseras av varje enskild medlemsstat.

Med uppdrag i allmänhetens intresse avses i enlighet med artikel 6.2 i direktivet framför allt bevarande och restaurering av verk i inrättningarnas samlingar och tillgängliggörande av dem för kultur- och undervisningsändamål. Bestämmelser om de sätt på vilka inrättningarna får använda verken i sina samlingar tas in i 7 §.

Uppdragen i anslutning till bevarande och restaurering av verk motsvarar det som i in-skränkingsbestämmelserna i 16 § i upphovsrättslagen föreskrivs om framställning av exemplar vid arkiv, bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet.

Tillgängliggörande av verk för kulturändamål inbegriper i stor utsträckning de uppdrag i allmänhetens intresse som de i paragrafen nämnda inrättningar har och som hänför sig till bevarande och spridning av

kultur och information. Undervisningsändamål inbegriper användning av verk som undervisningsmaterial och som stöd i undervisningen.

Allmänhetens intresse är normalt också förenat med frågan om huruvida verksamheten är avgiftsbelagd eller avgiftsfri. Direktivet begränsar inte direkt den tillåtna användningen av föräldralösa verk till t.ex. ickekommersiell eller avgiftsfri användning. Av artikel 6 i direktivet framgår det däremot tydligt att en organisation kan generera intäkter för att täcka kostnaderna för digitalisering och tillgängliggörande för allmänheten. En bestämmelse om generering av inkomster föreslås bli intagen i 7 §.

I skäl 1 i direktivets ingress hänvisas till inrättningarnas storskaliga digitalisering av sina samlingar och arkiv för att skapa europeiska digitala bibliotek som Europeana samt till inrättningarnas arbete för att bevara och sprida det europeiska kulturarvet. Genom digitalisering av material samt tekniker för efterforskning och indexering ökar samlingarnas forskningsvärde.

Enligt skäl 4 i direktivets ingress påverkar direktivet inte specifika lösningar som tas fram i medlemsstaterna för att lösa vidare frågor rörande massdigitalisering såsom t.ex. i fråga om verk som inte längre finns tillgängliga i handeln. Lösningar som tar hänsyn till de särskilda egenskaperna hos olika typer av innehåll och olika användare bygger enligt ingressen på ett samförstånd mellan de berörda parterna.

I detta sammanhang ska det för tydlighetens skull konstateras att den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk inte inverkar på de bestämmelser i upphovsrättslagen eller någon annan lag med stöd av vilka inrättningarnas kunder har på lag grundad rätt eller möjlighet att för enskilt bruk själva framställa eller få ett av inrättningen framställt exemplar av material som finns i samlingarna.

3 §. Upphovsmannens tillstånd. I paragrafen föreskrivs om situationer enligt artikel 2.2 i direktivet då en del av upphovsmän av ett verk med flera upphovsmän är kända eller identifierade och kan nås. Ett sådant verk får användas i enlighet med 7 § endast om de kända eller identifierade och lokaliserade

upphovsmännen i fråga om sina egna rättigheter ger inrättningen tillstånd att använda verket.

Enligt skäl 17 i direktivets ingress kan aningen den upphovsman som identifierats och lokaliserats eller t.ex. hans eller hennes arvingar eller någon annan som förvärvat rättigheterna ge tillåtelse till att ett verk används. Det är naturligt att tillåtelsen att använda ett verk säkerställs i samband med efterforskningen i de fall när en person visar sig vara upphovsman till verket, hans eller hennes arvinge eller den som förvärvat rättigheterna. Rättsinnehavaren eller rättighetsförvärvaren kan dock inte ge tillåtelse för de upphovsmäns eller andra rättsinnehavares del som inte har identifierats eller nåtts.

4 §. Material som omfattas av lagens tillämpningsområde. I 1 mom. föreslås bestämmelser i vilka det med tanke på den allmänna tillämpningen av lagen och med hänvisning till 2 § för varje typ av inrättning anges vilket material i samlingar eller arkiv i inrättningar i Finland som omfattas av lagens tillämpningsområde och i fråga om vilket det ska utföras en efterforskning om avsikten är att materialet ska användas i enlighet med denna lag.

Efterforskningen i enlighet med förslaget till 5 § och resultaten av den påverkar i sin tur vilket material som betraktas som och kan användas som föräldralösa verk i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Syftet med lagen är i enlighet med artikel 1.4 i direktivet att inbegripa allt material som omfattas av det upphovsrättsliga skyddet och som ingår i verk, filmverk och ljudupptagningar i inrättningarnas samlingar eller bildar en väsentlig del av dem.

Enligt 1 punkten omfattar lagens tillämpningsområde utgivna böcker, periodiska publikationer, tidskrifter, tidningar och andra skrifter som finns i samlingarna hos för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer samt arkiv och film- och ljudarkiv. Lagen omfattar också verk som ingår i ovan nämnda alster, t.ex. skriftliga verk, teckningar och fotografier, och annat material som ingår i nämnda alster och som skyddas av upphovsrätten närstående rättigheter, t.ex. kataloger och databaser samt fotografier som avses i 49 a §.

Lagens tillämpningsområde ska i enlighet med direktivet begränsas till material som först gavs ut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt direktivet ska ett verk vara först utgivet i en medlemsstat inom Europeiska unionen. Eftersom direktivet tillämpas inom hela Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) måste lagens tillämpningsområde fastställas i enlighet med det.

Med utgivning avses utgivning enligt 8 § 2 mom. i upphovsrättslagen, dvs. att exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke förs i handeln eller på annat sätt sprids till allmänheten.

Enligt 2 punkten omfattar lagens tillämpningsområde också utgivna filmverk och ljudupptagningar som finns i samlingarna hos de inrättningar som nämns ovan, och verk och annat skyddat material, t.ex. upptagna framföranden, som ingår i dem. Lagen tillämpas i enlighet med direktivet på filmverk och ljudupptagningar som först getts ut eller först sänts ut i television eller radio i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Med utsändning i television eller radio avses sådana radio- eller televisionsutsändningar som omfattas av det skydd som sändarföretaget åtnjuter enligt 48 § i upphovsrättslagen.

Med filmverk avses vid tillämpningen av lagen i enlighet med det som sägs i upphovsrättslagen även annat audiovisuellt innehåll som uppfyller kraven på verkshöjd. Med filmverk avses också audiovisuella verk som avses i direktivet.

Enligt 3 punkten i momentet ska lagens tillämpningsområde dessutom omfatta filmverk och ljudupptagningar som finns i allmännyttiga televisions- och radioföretags arkiv, sänts ut i television eller radio och producerats av allmännyttiga televisions- eller radioföretag i stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Ytterligare en förutsättning i enlighet med direktivet är att materialet först har sänts ut i television eller radio i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I enlighet med direktivet tillämpas lagen på filmverk, audiovisuella verk och ljudupptagningar som televisions- och radioföretagen

producerat före den 1 januari 2003. Lagens tillämpningsområde ska också omfatta verk och annat skyddat material som ingår i filmverk och ljudupptagningar.

I enlighet med skäl 11 i direktivets ingress ska material som ett företag producerat anses inbegripa även filmverk, audiovisuella verk och ljudupptagningar som ett allmännyttigt televisions- och radioföretag eller andra samproducerande allmännyttiga televisions- och radioföretag beställt för exklusivt utnyttjande av dem. Däremot ska material som företaget inte har producerat eller beställt, men som företaget har beviljats tillstånd att använda enligt ett licensavtal, inte omfattas av lagens tillämpningsområde.

Enligt 2 mom. tillämpas lagen också på verk, filmverk och ljudupptagningar som avses i 1 mom., vilka inte har getts ut eller sänts ut i radio eller television, men med rättsinnehavarens samtycke har gjorts tillgängliga för allmänheten i samlingarna hos en sådan inrättning som avses i 2 §, om det finns grundad anledning att anta att upphovsmannen eller rättsinnehavaren inte skulle motsätta sig användning av materialet i enlighet med 7 §. Också i fråga om dessa verk ska det utföras en efterforskning av rättsinnehavarna innan verket får användas.

Enligt förslaget till 2 mom. tillämpas lagen också på verk och annat enligt upphovsrättslagen skyddat material som ingår i nämnda verk och ljudupptagningar.

Direktivet ger inte någon hjälp när det gäller tolkningen av när det är motiverat att anta att upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare inte skulle motsätta sig användning av materialet på de sätt som avses i direktivet.

Typiska exempel på material som inte har getts ut eller sänts ut i television eller radio är t.ex. privat arkivmaterial där användningen kan vara förenad även med andra aspekter än upphovsrätten. Materialets karaktär och innehåll, t.ex. i vilken mån materialet innehåller aspekter som hänför sig till upphovsmannen eller någon annan person och hans eller hennes privatliv, ska åtminstone beaktas vid bedömningen. Man ska även fästa uppmärksamhet vid aspekter i anslutning till upphovsmannens moraliska rättigheter i sådana fall då ett verk görs tillgängligt för allmänhe-

ten utan upphovsmannens uttryckliga samtycke.

Enligt direktivet är det i fråga om material som aldrig har getts ut eller sänts ut i radio eller television möjligt att begränsa tillämpningen av direktivet till material som deponerats i samlingarna före den 29 oktober 2014. Denna tidpunkt motsvarar tidpunkten för sätande i kraft av de nationella bestämmelser som direktivet förutsätter. En tidsbegränsning av bestämmelsen väntas inte ha någon praktisk betydelse, och därför föreslås inte någon sådan. Verk som visar sig vara föräldralösa är föräldralösa oberoende av när de har tagits in i inrättningens samlingar.

I 3 mom. intas bestämmelser om det material på vilket den föreslagna lagens bestämmelser om föräldralösa verk och användning av dem ska tillämpas. Dessa bestämmelser tillämpas på användning i Finland av verk och annat i 1 mom. avsett material, om efterforskningen har utförts i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och om verken och materialen till följd av efterforskningen har registrerats som föräldralösa verk i den nätverksdatabas vid Europeiska unionens kontor för harmonisering inom den inre marknaden till vilken det hänvisas i artikel 3.6 i direktivet. Genom bestämmelsen genomförs artikel 4 i direktivet.

En inrättning som avses i 2 § kan alltså i enlighet med lagens bestämmelser använda sådana verk i sina samlingar eller arkiv som har konstaterats vara föräldralösa verk antingen som ett resultat av efterforskning som utförts av inrättningen själv, av en annan inrättning i Finland eller av en inrättning i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som har anmälts som föräldralösa verk till den nämnda nätverksdatabasen.

I 4 mom. föreskrivs om användning av verk som betraktas som föräldralösa enligt denna lag i enlighet med bestämmelserna i upphovsrättslagen. Föräldralösa verk får oberoende av bestämmelserna i denna lag användas på det sätt som avses i 2 kap. i upphovsrättslagen.

Detta innebär att den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk inte inverkar på sådan användning av genom upphovsrättslagen skyddat material som sker på basis

av antingen bestämmelsen om inskränkning eller bestämmelsen om avtalslicens i upphovsrättslagen. Användningen av verk och annat skyddat material på basis av de nämnda bestämmelserna baserar sig på informationssamhällsdirektivet.

Material kan oberoende av bestämmelserna i lagen om användning av föräldralösa verk användas t.ex. i arkiv eller vid bibliotek och museer som anges genom förordning av statsrådet samt vid bibliotek som avses i lagen om deponering och förvaring av kulturmaterial (1433/2007) och vid Nationella audiovisuella arkivet i enlighet med inskränkingsbestämmelserna i 16, 16 a, 16 b och 16 c i upphovsrättslagen. Med stöd av bestämmelsen om avtalslicens i 16 d § i upphovsrättslagen kan en inrättning och en organisation som företräder ett flertal upphovsmän dessutom avtala om användning av verken utöver inskränkingsbestämmelserna, t.ex. om förmedling av material till någon utför inrättningen.

Avtalslicens är ett i skäl 18 i ingressen till informationssamhällsdirektivet avsett system för förvaltning av rättigheter, en kollektiv avtalslicens med utsträckt verkan, som inte påverkas av direktivet. I artikel 1.5 i direktivet om föräldralösa verk står det: ”Detta direktiv inverkar inte på några bestämmelser när det gäller förvaltningen av rättigheter på nationell nivå.” I skäl 24 i ingressen preciseras att man med sådana arrangemang på nationell nivå avser t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan.

Om inrättningen så önskar kan den också följa bestämmelserna i lagen om användning av föräldralösa verk och som ett resultat av en efterforskning av rättsinnehavare använda ett föräldralöst verk i sina samlingar eller arkiv i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

5 §. Efterforskning. I paragrafen föreslås i enlighet med artikel 3 i direktivet bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid efterforskningar.

Enligt 1 mom. ska en inrättning som vill använda ett verk eller en ljudupptagning på det sätt som avses i 7 § före användningen utföra en omsorgsfull efterforskning i syfte att identifiera upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare och i syfte att klarlägga om

denna person kan nås. Enligt artikel 3.1 i direktivet ska den omsorgsfulla efterforskningen utföras i ärligt uppsåt.

Det centrala innehållet i en omsorgsfull efterforskning är att den som utför efterforskningen i syfte att reda ut verkets upphovsman eller en annan rättsinnehavare ska bekanta sig med källor som är relevanta för den aktuella kategorin av verk. Bestämmelser om detta finns i artikel 3.2 i direktivet. Vid behov ska det med bokföring kunna visas att efterforskningen har varit omsorgsfull. Enligt skäl 15 i ingressen ska denna bokföring bevaras.

Enligt skäl 13 och 15 i ingressen ska den omsorgsfulla efterforskningen också utföras i fråga om material som ingår i ett verk eller en ljudupptagning. Efterforskningar som avser detta material ska utföras i samma stat där efterforskningen avseende det föräldralösa verket ska utföras.

Inrättningen kan också ge någon annan inrättning eller organisation i uppdrag att utföra efterforskningen. Detta möjliggörs i skäl 13 i ingressen. Efterforskningen kan därigenom utföras på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Den inrättning som har ett verk i sina samlingar och som använder verket ska bära det yttersta ansvaret för efterforskningen och resultaten av den och även för de kostnader som efterforskningen föranleder.

Enligt 2 mom. ska de informationskällor som är ändamålsenliga för respektive kategori av verk eller ljudupptagningar användas vid efterforskningen. Närmare bestämmelser om de källor som ska användas vid efterforskningen ska ingå i en förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Ett bemyndigande att utfärda denna förordning tas in i 9 §.

Enligt artikel 3.2 i direktivet ska varje medlemsstat i samråd med rättsinnehavare och användare fastställa vilka källor som är lämpliga för varje kategori av berörda verk eller ljudupptagningar. Enligt direktivet ska i dessa källor inkluderas minst de relevanta källor som anges i bilagan. Bilagan till direktivet ska således tas in som en del av den förteckning om vilken det bestäms genom förordningen.

Enligt 3 mom. ska efterforskningen utföras i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där ett verk eller en ljudupptagning

tagning först gavs ut. Om verket eller ljudupptagningen inte har getts ut utan sänts ut i television eller radio, ska efterforskningen utföras i den EES-stat där materialet först sändes ut.

Efterforskning avseende filmverk ska utföras i den EES-stat där producenten har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort. Om ett filmverk har flera producenter och producenterna är etablerade i olika stater, ska efterforskningen utföras i var och en av de berörda staterna.

Enligt 4 mom. ska efterforskning avseende verk och ljudupptagningar som inte har getts ut eller sänts ut i television eller radio utföras i Finland. För att reda ut att ett verk eller en ljudupptagning inte har getts ut eller sänts ut i television eller radio ska man vid behov också använda sådana allmänt tillgängliga informationskällor i något annat land som kan antas innehålla relevant information med tanke på materialet i fråga.

Enligt 5 mom. ska det vid efterforskningen även i övrigt användas informationskällor som finns i andra länder, om det finns grundad anledning att anta att de innehåller betydelsefulla uppgifter om rättsinnehavarna. Vid behov ska efterforskningen också utsträckas till informationskällor utanför EES-området. Den föreslagna bestämmelsen baserar sig på artikel 3.4 i direktivet.

Enligt 6 mom. ska den inrättning som utför efterforskningen svara för kostnaderna för den. Inrättningen svarar för kostnaderna för efterforskningen också i sådana fall då den i enlighet med 1 mom. ger någon annan inrättning eller organisation i uppdrag att utföra efterforskningen.

6 §. Uppgifter om efterforskningar. I paragrafen föreslås bestämmelser om bevarande av resultaten av efterforskningarna och om inlämnande av uppgifterna till myndigheten.

Enligt 1 mom. ska en inrättning som utfört efterforskningar föra bok över efterforskningarna och resultaten av dem. Med hjälp av den bevarade bokföringen och resultaten kan inrättningen senare styrka att efterforskningen har varit omsorgsfull.

Inrättningen ska förse undervisnings- och kulturministeriet med uppgifter om resultaten av efterforskningarna genast när dessa uppgifter finns tillgängliga. I 1 mom. ingår be-

stämmelser om de viktigaste uppgifter som ska lämnas in till ministeriet. Dessutom är det möjligt att genom en förordning av undervisnings- och kulturministeriet utfärda närmare bestämmelser om de uppgifter som ska lämnas in. Genom den fullmaktsbestämmelse som föreslås i 9 § säkerställs det att de krav som ställs på uppgifternas innehåll flexibelt kan anpassas enligt de krav som Europeiska unionens kontor för harmonisering inom den inre marknaden ställer.

Till de uppgifter som inrättningen ska lämna ministeriet hör uppgifter om resultaten av de efterforskningar som inrättningen utfört och på basis av vilka ett verk har betraktats som ett föräldralöst verk.

Enligt 1 punkten ska inrättningen anmäla det föräldralösa verkets namn, kategori av verk, namnet på en känd eller identifierad upphovsman samt tid och plats för utgivningen eller offentliggörandet av verket. Offentliggörande gäller situationer där ett verk inte har getts ut utan sänts ut i television eller radio.

Enligt 2 punkten ska inrättningen också anmäla i 1 punkten nämnda uppgifter om verk som ingår i det föräldralösa verket eller utgör en väsentlig del av det.

Enligt 3 punkten ska inrättningen anmäla platsen och tidpunkten för efterforskningar samt enligt 4 punkten grunden för att ett verk betraktas som ett föräldralöst verk.

Uppgifterna ska enligt 5 punkten också omfatta sådana ändringar av statusen som föräldralöst verk som inrättningen känner till och gäller verk som inrättningen använder samt följer av 8 §, och enligt 6 punkten inrättningens kontaktuppgifter.

Enligt 2 mom. ska den inrättning som utfört efterforskningen, utöver de uppgifter som nämns i 1 mom., före utgången av varje kalenderår till undervisnings- och kulturministeriet lämna uppgifter om hur inrättningen har använt föräldralösa verk i enlighet med 7 §. Eftersom även uppgifterna om användning av föräldralösa verk enligt direktivet ska föras in i Europeiska unionens nätverksdatabas, är det nödvändigt att genom förordning närmare föreskriva också om dessa uppgifter.

Enligt 3 mom. ska undervisnings- och kulturministeriet utan dröjsmål sända uppgifterna till kontoret för harmonisering inom den

inre marknaden, i vars nätverksdatabas uppgifterna ska finnas tillgängliga för allmänheten och också för både inrättningar som utför efterforskningar och för rättsinnehavare.

I skäl 16 i direktivets ingress motiveras inrättandet av en nätverksdatabas som är gemensam för hela unionen med den alleuropeiska dimensionen och undvikande av dubbelarbete i medlemsstaterna. Enligt det nämnda skälet kan databasen dessutom i sig spela en viktig roll för att förebygga och sätta stopp för eventuella upphovsrättsintrång, särskilt om verkets eller fonogrammet status ändras.

Enligt 4 mom. ska den inrättning som utfört efterforskningen bevara materialet och resultaten från efterforskningen till dess upphovsmannen till det föräldralösa verket anmäler sig eller klarläggs eller till dess det framgår att upphovsmannen kan nås. Skyldigheten för inrättningen att bevara materialet gäller endast sådana efterforskningar som leder till att ett verk konstateras vara ett föräldralöst verk.

Inrättningen ska dock bevara uppgifterna om användning av ett föräldralöst verk tills inrättningen har betalat upphovsmannen den kompensation som avses i 8 § 4 mom. och som betalas för användningen av ett verk vars upphovsman senare anmäler sig och visar sig vara verkets upphovsman. Fastställelandet av kompensationen förutsätter att användningen av verket och användningens omfattning beaktas.

Vid efterforskningar av rättsinnehavarna i fråga om föräldralösa verk kan det vara nödvändigt att behandla och bevara personuppgifter i syfte att trygga upphovsmannens rättigheter. Uppgifterna kan gälla upphovsmannen till ett verk, upphovsmannen till en del av ett verk eller tredje män som gett väsentliga uppgifter i anslutning till efterforskningen.

Enligt 5 mom. får en inrättning använda personuppgifter som kommer fram vid efterforskningen endast för efterforskningar av rättsinnehavarna av ett föräldralöst verk och för insändande av resultaten av efterforskningarna. Behandlingen av personuppgifter ska i enlighet med 8 § 1 mom. 4 punkten i personuppgiftslagen (523/1999) basera sig på den i lag föreskrivna uppgift som den som utför efterforskningen har.

Personuppgifter ska behandlas i enlighet med bestämmelserna i personuppgiftslagen. Behandlingen av personuppgifter ska begränsas till enbart efterforskning av rättsinnehavare, och den inrättning som utför efterforskningen ska iakttä bestämmelserna i personuppgiftslagen.

När den skyldighet att bevara material som avses i lagen har upphört, dvs. när den kompensation som avses i 8 § 4 mom. har betalats eller när det inte längre finns något behov av att behandla eller bevara personuppgifterna för efterforskningar av rättsinnehavarna, ska det material som innehåller personuppgifter förstöras. Om inrättningen så vill kan den också förstöra annat sådant material i anslutning till efterforskningen som inte innehåller personuppgifter.

De personuppgifter som uppkommer vid efterforskningen av rättsinnehavare ska hållas hemliga och inrättningen får överlåta dem endast till undervisnings- och kulturministeriet. Vid behandlingen av personuppgifter ska ministeriet iakttä bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), i synnerhet bestämmelserna om handlingssekretess.

Undervisnings- och kulturministeriet kan överföra uppgifter som avses i 6 och 8 § på någon annan myndighet som det utser inom sitt förvaltningsområde. Även denna myndighet ska vid behandlingen av anmälningar och uppgifter i dem iakttä lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och personuppgiftslagen.

Den som utför en efterforskning ska i enlighet med personuppgiftslagen se till att de personuppgifter som behandlas vid efterforskningen är riktiga och att de endast används för efterforskningen av rättsinnehavarna. Om personuppgifter behandlas vid efterforskningen ska den som utför efterforskningen delge den person vars personuppgifter behandlas om behandlingen, om inte detta är omöjligt eller medför oskäligt besvär för den som utför efterforskningen.

7 §. Användning av föräldralösa verk. I paragrafen föreslås i enlighet med artikel 6 i direktivet bestämmelser om tillåtna sätt att använda föräldralösa verk. Om verk och annat skyddat material som ingår i föräldralösa verk uppfyller de villkor som anges i denna

lag får även dessa användas i enlighet med denna lag.

Enligt 1 mom. får en inrättning som avses i 2 § av ett föräldralöst verk som finns i dess samlingar framställa exemplar för digitalisering, överföring till allmänheten, indexering, katalogisering, bevarande och restaurering av verket. Inrättningen får också överföra ett föräldralöst verk till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Användningen av föräldralösa verk begränsas till de användningssätt som anges i artikel 6.1 i direktivet. När det gäller överföring till allmänheten får föräldralösa verk endast användas för överföring som sker på begäran.

Framställning av exemplar av verk och överföring till allmänheten ska vara tillåten endast för att uppnå syften som rör inrättningens uppdrag i allmänhetens intresse. Till dessa uppdrag hör enligt artikel 6.2 i direktivet särskilt bevarande och restaurering av material som ingår i samlingarna samt tillgänglighållande av det för kultur- och utbildningsändamål. Med kultur- och utbildningsändamål avses bl.a. främjande av lärande och spridande av kultur enligt skäl 18 i direktivets ingress.

Enligt skäl 23 i ingressen är det nödvändigt att se till att föräldralösa verk som har digitaliserats och gjorts tillgängliga för allmänheten i en medlemsstat också får göras tillgängliga för allmänheten i andra medlemsstater. Eftersom direktivet reglerar användningen av föräldralösa verk endast inom Europeiska unionens område och eftersom det i praktiken inte är möjligt att begränsa tillgänglighöret för allmänheten endast till unionens medlemsländer, blir de föräldralösa verken tillgängliga för allmänheten överallt i världen.

Såsom konstateras i motiveringen till 2 § begränsar direktivet inte direkt t.ex. icke-kommersiell eller avgiftsfri användning av föräldralösa verk, utan inrättningen kan generera inkomster för att täcka kostnaderna för digitalisering och tillgängliggörande för allmänheten.

Enligt 2 mom. får inrättningen i samband med användning som avses i 1 mom. generera inkomster för att täcka kostnaderna för di-

gitaliseringen och överföringen till allmänheten.

Användningen av föräldralösa verk i kulturella syften, vilken samtidigt genererar inkomster till inrättningen, kan inbegripa t.ex. användning av föräldralösa verk i ett museums samlingar för postkort eller i andra försäljningsartiklar som främjar att kulturarvet blir känt. På motsvarande sätt kan inrättningarna producera material av föräldralösa verk i deras samlingar för användning i undervisningen.

Också kostnaderna för efterforskningar kan höra till de kostnader som avses i momentet och för vilka inkomster kan genereras.

I syfte att digitalisera verk och överföra dem till allmänheten kan även avtal om offentlig-privata partnerskap ingås. Enligt skäl 22 i direktivets ingress kan digitaliseringen av det europeiska kulturarvet främjas med hjälp av avtal. Det innebär att bibliotek, utbildningsorganisationer och museer som är tillgängliga för allmänheten, samt arkiv, institutioner för film- eller ljudarvet och radio- och televisionsföretag i allmänhetens tjänst i syfte att företa sådan användning som är tillåten enligt direktivet bör kunna ingå avtal med kommersiella partner för att digitalisera föräldralösa verk och göra dem tillgängliga för allmänheten. Sådana arrangemang kan omfatta ekonomiska bidrag från sådana partner.

Sådana avtal bör enligt det nämnda skälet dock inte innebära några begränsningar för de organisationer som kan dra fördel av direktivet vad gäller deras användning av föräldralösa verk och bör inte ge kommersiella partner några rättigheter att använda eller kontrollera användningen av de föräldralösa verken.

Ett föräldralöst verk kan således användas endast av inrättningen själv eller i samarbete med en kommersiell partner. Dessutom ska rätten att bestämma om användningen av ett föräldralöst verk kvarstå hos inrättningen.

Enligt 3 mom. ska namnet på en känd upphovsman anges vid användningen av föräldralösa verk. Detta krav ingår i artikel 6.3. i direktivet.

Paragrafens 4 mom. innehåller en bestämmelse för det fall att en efterforskning enligt 5 § inte har varit omsorgsfull och ett verk

felaktigt har betraktats som ett föräldralöst verk. Enligt momentet ska användningen av ett verk bedömas enligt bestämmelserna i upphovsrättslagen. I dessa fall kan de rättsmedel som anges i upphovsrättslagen bli tillämpliga.

I skäl 19 i direktivets ingress förutsätts att om ett verk eller fonogram felaktigt har betraktats som ett föräldralöst verk till följd av en efterforskning som inte varit omsorgsfull, ska det fortfarande vara möjligt att tillgå de rättsmedel som medlemsstaternas lagstiftning erbjuder i fråga om upphovsrättsintrång, och som föreskrivs i enlighet med relevanta nationella bestämmelser och unionsrätten.

8 §. Upphovsmannens anmälan. Paragrafen innehåller bestämmelser om upphörandet av ett verks status som föräldralöst på basis av en anmälan av upphovsmannen samt bestämmelser om den kompensation som ska betalas för användningen av ett föräldralöst verk enligt denna lag innan anmälan gjordes.

Enligt 1 mom. kan upphovsmannen till ett föräldralöst verk när som helst anmäla till undervisnings- och kulturministeriet att han eller hon är upphovsman till verket. Om ett verk har konstaterats vara ett föräldralöst verk på grund av att upphovsmannen inte kunnat nås kan upphovsmannen också anmäla denna uppgift.

Även en upphovsman till ett verk som konstaterats vara föräldralöst vid efterforskning som utförts i en inrättning utomlands kan i Finland anmäla sig som verkets upphovsman i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Ministeriet ska utan dröjsmål sända uppgifterna till Europeiska unionens kontor för harmonisering inom den inre marknaden. När en uppgift om upphovsmannen har förts in i nätverksdatabasen vid harmoniseringskontoret upphör verket att vara ett föräldralöst verk för denna upphovsmans del.

Om verket alltjämt är ett föräldralöst verk i förhållande till de övriga upphovsmännen, får verket därefter användas endast med tillstånd av den upphovsman som avses i 1 mom.

Om upphovsmannen fortfarande vill vara oanträffbar eller uppträda under pseudonym kan anmälan i stället göras av upphovsmannens företrädare, t.ex. förläggaren. En bestämmelse om detta föreslås i 2 mom. Före-

trädaren ska på ett tillförlitligt sätt kunna visa för ministeriet att han eller hon har rätt att göra anmälan på upphovsmannens vägnar. Det är möjligt att visa detta t.ex. med en fullmakt eller med ett förlagsavtal där verket i fråga är specificerat. I dessa fall anmäler ministeriet upphovsmannens pseudonym och företrädarens kontaktuppgifter till kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.

Enligt 3 mom. betraktas den person som anmält sig eller anmälts som verkets upphovsman därefter som det föräldralösa verkets upphovsman i enlighet med 7 § 1 mom. i upphovsrättslagen, om inte annat visas eller det annars är uppenbart att personen inte kan vara upphovsman till verket. Det kan t.ex. på basis av en persons ålder vara möjligt att dra slutsatsen att han eller hon inte kan vara verkets upphovsman.

Enligt 4 mom. ska den som använder ett föräldralöst verk betala en kompensation (fair compensation) till den upphovsman som anmäler sig som eller visar sig vara verkets upphovsman. Kompensationen betalas för användning som ägde rum innan statusen som föräldralöst verk upphörde. När storleken på ersättningen bestäms ska karaktären av användningen av verket, användningens omfattning, verkets värde på marknaden samt den skada som användningen av verket eventuellt åsamkat upphovsmannen beaktas.

Enligt skäl 18 i direktivets ingress ska det när kompensationen fastställs tas vederbörlig hänsyn till bl.a. kulturfrämjande målsättningar och till att de berörda organisationernas användning varit icke-kommersiell för att uppnå syften som rör deras uppdrag i allmänhetens intresse, t.ex. att främja lärande och sprida kultur.

Kompensationen fastställs på detta sätt när upphovsmannen och användaren avtalar om kompensationen samt när kompensationen fastställs t.ex. genom skiljeförfarande eller i en domstol. Bestämmelsen överensstämmer med artikel 6.5 i direktivet.

Kompensationen fastställs och betalas efter det att upphovsmannen har tagit kontakt med den i 2 § avsedda inrättning som använt det föräldralösa verket. Upphovsmannen kan få uppgift om att ett föräldralöst verk använts vid den inrättning som utfört efterforskningen ur den databas som finns vid kontoret för

harmonisering inom den inre marknaden eller t.ex. genom att själv upptäcka användningen. Uppgift om användningen av föräldralösa verk vid andra inrättningar får upphovsmannen ur andra källor eller genom att själv upptäcka användningen.

Mera detaljerade uppgifter om användningen av ett verk och om användningens omfattning kan fås ur de uppgifter som den som utfört efterforskningen och den inrättning som använt verket har skyldighet att bevara enligt 6 § 4 mom.

9 §. Bemyndigande att utfärda förordning. Enligt 1 mom. utfärdas närmare bestämmelser om de informationskällor som ska användas vid efterforskningarna samt om de uppgifter som ska lämnas om efterforskningarna och om användningen av föräldralösa verk genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Enligt 2 mom. ska undervisnings- och kulturministeriet innan förordningen utfärdas förhandla med de organisationer som företräder rättsinnehavarna och med inrättningar som använder föräldralösa verk eller med organisationer som företräder dem om vilka källor som är ändamålsenliga för respektive kategori av verk eller ljudupptagningar.

I förordningen intas för det första sådana informationskällor som nämns i bilagan till direktivet och som kan antas innehålla relevant information om verk som finns i inrättningarnas samlingar i Finland och om verkens upphovsmän och andra rättsinnehavare. Informationskällorna kan finnas antingen i Finland eller utomlands. I förordningen intas också andra informationskällor som kan antas innehålla information som är relevant med tanke på efterforskningar i Finland.

Enligt 3 mom. kan uppgifter som enligt 6 och 8 § ankommer på ministeriet genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet överföras på någon annan myndighet som ministeriet utser inom sitt förvaltningsområde.

De nämnda uppgifterna gäller mottagande av uppgifter om resultaten av efterforskningar, uppgifter om användningen av föräldralösa verk, sådana anmälningar om upphovsmannen som lämnas av det föräldralösa verkets upphovsmän eller deras företrädare samt vidareförändring av dessa uppgifter till nät-

verksdatabasen vid kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.

10 §. Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft den 29 oktober 2014. En bestämmelse om detta tas in i lagens 10 § 1 mom. Detta är det datum då de nationella bestämmelser som direktivet om föräldralösa verk förutsätter senast ska sättas i kraft.

Enligt 2 mom. tillämpas lagen inte på verk och andra objekt som inte åtnjuter skydd enligt upphovsrättslagen vid ikraftträdandet.

Lagen tillämpas inte heller på åtgärder som vidtagits, avtal som ingåtts eller rättigheter som förvärvats före lagens ikraftträdande.

2 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Upphovsrättslagen

Lagen om ändring av upphovsrättslagen föreslås träda i kraft den 1 november 2013.

Den nya 16 f § innehåller en hänvisning till den inskränkning av upphovsrätten som gäller användningen av föräldralösa verk och som får sitt innehåll ur den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk. Paragrafen föreslås träda i kraft samtidigt som lagen om användning av föräldralösa verk, dvs. den 29 oktober 2014, vilket är det datum då de nationella bestämmelser som direktivet om föräldralösa verk förutsätter senast ska sättas i kraft.

Enligt 2 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna tillämpas lagens 43 § 2 mom. också på musikaliska verk med text som har skapats före ikraftträdandet, om åtminstone musiken eller texten fortfarande åtnjuter skydd när lagen träder i kraft. Även utan någon uttrycklig bestämmelse tillämpas lagen också på musikaliska verk med text som skapas efter lagens ikraftträdande. Ikraftträdandebestämmelsen överensstämmer med artikel 10.6 första stycket i direktivet.

Enligt 3 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna tillämpas lagen också på sådana framföranden som har tagits upp på en ljudupptagning före denna lags ikraftträdande och sådana ljudupptagningar som har tagits upp före ikraftträdandet och som vid ikraftträdandet av denna lag fortfarande åtnjuter skydd. Lagen tillämpas också utan

uttrycklig bestämmelse på sådana upptagningar av framföranden och ljudupptagningar som skapas efter lagens ikraftträdande. Genom bestämmelsen genomförs artikel 10.5 i skyddstidsdirektivet.

Förlängningen av skyddstiden för ljudupptagningar och framföranden som tagits upp på dem från 50 till 70 år och de därtill anslutna kompletterande åtgärderna kommer alltså sådana upptagningar och framföranden till godo i fråga om vilka skyddstiden är i kraft när lagen träder i kraft, samt sådana upptagningar och framföranden till godo som skapas senare.

Enligt 4 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska på åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Genom den föreslagna bestämmelsen i 4 mom. genomförs i synnerhet artikel 10.6 andra stycket i direktivet, enligt vilket medlemsstaterna ska anta de bestämmelser som behövs för att skydda i synnerhet tredje parts förvärvade rättigheter. Den nämnda punkten i direktivet hänvisar särskilt till musikaliska verk med text.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar också normal upphovsrättspraxis, enligt vilken den lag som är i kraft när användningen av verk eller andra skyddade objekt äger rum ska tillämpas på användningen.

I momentet föreslås också en bestämmelse enligt vilken bestämmelserna i 46 b—46 d § dessutom tillämpas på rättigheter som en producent av en ljudupptagning förvärvat av den utövande konstnären före denna lags ikraftträdande och på avtal som gäller dem. I de nämnda paragraferna föreskrivs det om uppsägning av ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning samt om kompletterande åtgärder i anslutning till förlängningen av skyddstiden.

Enligt 5 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna tillämpas förbudet mot att överlåta rätten till ersättning för utlåning i 19 § 4 mom. också på sådana överlåtelser av rätten till ersättning för utlåning av ett verk som har ägt rum före denna lags ikraftträdande. Rättshandlingar som gäller överlåtelser av rätten till ersättning för utlåning ska

vara ogiltiga efter ikraftträdandet av denna lag.

Dessutom föreskrivs att ersättningar för utlåning som med stöd av en sådan överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning som gjorts före denna lags ikraftträdande betalats till någon annan än upphovsmannen eller upphovsmannens arvingar inte behöver betalas tillbaka. Härigenom skyddas den rättsliga ställningen för den person som i egenskap av rättighetsförvärvare under ett oklart rättsläge har tagit emot en betalning i form av en ersättning för utlåning. Eftersom nivån på ersättningarna för utlåning är låg kan detta inte anses orsaka upphovsmannen betydande inkomstbortfall i förhållande till kostnaderna för utredning och verkställande av en återbetalning av ersättningarna.

Enligt 6 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna får exemplar av musikaliska verk med text som före denna lags ikraftträdande har framställts i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet fortfarande spridas. I bestämmelsen beaktas sådana situationer där upphovsrättsskyddet har upphört antingen för musikens eller för textens del och framställningen av ett exemplar av verket till denna del inte förutsatte något tillstånd av upphovsmannen före ikraftträdandet av denna lag.

Enligt 7 mom. i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna anses ett avtal som har ingåtts före denna lags ikraftträdande, om inte något annat har avtalats i det avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts mellan den utövande konstnären och producenten av ljudupptagningen, vara giltigt hela den tid under vilken den utövande konstnären åtnjuter skydd enligt denna lag. Genom bestämmelsen genomförs artikel 10a.1 i direktivet.

Enligt direktivets artikel 10a.2, som gäller övergångsåtgärder, får medlemsstaterna föreskriva att överlåtelse- eller upplåtelseavtal som fastställer att en utövande konstnär har rätt till en regelbundet återkommande betalning och som ingåtts före den 1 november 2013 kan ändras efter det 50 året efter det att fonogrammet lagligen gavs ut, eller om någon sådan utgivning inte ägt rum, det 50 året efter det att fonogrammet lagligen offentliggjordes.

Någon sådan övergångsbestämmelse föreslås inte. Förlängningen av skyddstiden enligt direktivet kommer både den utövande konstnären och producenten till godo. Avtalet och bestämmelserna i 46 c § 3 mom. tryggar den utövande konstnärens rätt till ersättning också efter förlängningen av skyddstiden.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Upphovsrätten hör till de immateriella rättigheter med förmögenhetsvärde som åtnjuter egendomsskydd enligt 15 § i grundlagen (RP 309/1993 rd, s. 66, GrUU 1/1995 rd, s. 1). Enligt grundlagsutskottet gäller detta framför allt de ekonomiska rättigheter som ingår i upphovsrätten (GrUU 28/2004 rd, s. 4), såsom rätten att bestämma om användningen av ett verk i kommersiellt eller annars ekonomiskt betydelsefullt syfte.

Upphovsrättslagstiftningen reglerar i allt väsentligt förhållandet mellan rättighetshavaren och andra personer. I en konstellation som denna är det enligt grundlagsutskottet viktigt att alla i regleringshänseende viktiga grundläggande rättigheter blir beaktade i lagstiftningen på ett balanserat sätt. Bestämmelserna får exempelvis inte oskäligt begränsa vare sig rättighetshavarens eller användarens rättigheter. (GrUU 7/2005 rd, s. 2)

Ersättning för utlåning

Enligt 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen har upphovsmannen till ett verk rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Undantagen från rätten till ersättning har reglerats uttömmande i upphovsrättslagen.

Ersättningen för utlåning är till sin natur en offentligrettslig förmögenhetsförmån, vars storlek och kontinuitet är beroende av det anslag som anvisas i statsbudgeten. Ersättningen för utlåning skiljer sig avsevärt från andra ekonomiska rättigheter som ansluter sig till upphovsrätten.

Den summa som i statsbudgeten anvisats för ordnande av ersättningen för utlåning

fördelas mellan upphovsmännen utgående från antalet utlåningar. Det är fråga om en ersättning för att upphovsmännens verk lånas ut vid allmänna bibliotek. Utlåningsersättningen är en ekonomisk förmån, och storleken på den varierar på basis av den summa som anvisats i budgeten och antalet utlåningar.

Utlåningsersättningen skiljer sig från andra ekonomiska förmåner som följer av upphovsrätten på så sätt att upphovsmannen inte genom avtal kan påverka ersättningens storlek, utan ersättningen är beroende av statsbudgeten. Rätten till ersättning för utlåning är inte heller avsedd som ett ekonomiskt bytesmedel eller som en grund för inkomsterna inom den industri som bygger på upphovsrätt.

Rätten till ersättning för utlåning baserar sig på uthyrnings- och utlåningsdirektivet från 1992. Direktivet förutsätter inte att rätten till ersättning för utlåning ska gå att överlåta. Den gällande bestämmelsen om ersättning för utlåning har i praktiken visat sig vara tvetydig. Bestämmelsen har inte tolkats i allmän domstol, men upphovsrättsrådet har i sitt utlåtande 2010:16, som gavs efter omröstning, konstaterat att rätten till ersättning för utlåning är en rätt som kan överlåtas. Av dessa orsaker är det nödvändigt att klargöra rättsläget.

I den regeringsproposition som gäller ersättning för utlåning (RP 126/2006 rd) föreslogs att rätten till ersättning för utlåning regleras på det sätt som förutsätts i uthyrnings- och utlåningsdirektivet så att upphovsmännen får ersättning för utlåning. I det betänkande som kulturutskottet lämnade med anledning av regeringspropositionen (KuUB 15/2006 rd - RP 126/2006 rd) preciserades den föreslagna formuleringen och betonades att rätten till ersättning för utlåning är avsedd endast för verkets ursprungliga upphovsman och upphovsmännens arvingar.

Genom den nu föreslagna ändringen preciseras bestämmelsen i lagen så att den får den utformning och den avsikt som den har haft sedan 2007. Av detta följer att sådana överlåtelser av rätten till ersättning för utlåning som har gjorts i strid med lagens ordalydelse blir ogiltiga.

Avtals beständighet har i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis ansetts åtnjuta det egen-

domsskydd som tryggas i 15 § 1 mom. i grundlagen. Retroaktivt ingripande i avtal har inte ansetts vara absolut förbjudet, även om det är skäl att förhålla sig restriktivt till retroaktiv ingripande och retroaktiv lagstiftning (t.ex. GrUU 36/2010 rd, GRUU 42/2006 rd och GrUU 63/2002 rd). Retroaktivt ingripande i avtal har i utskottets utlåtandep Praxis bedömts utgående de allmänna förutsättningarna för begränsningar i de grundläggande rättigheterna.

Genom ingripandet i överföringarna av rätten till ersättning för utlåning ändras inte det nuvarande rättsläget, utan det preciseras i och med att man slår fast att rätten till ersättning för utlåning enligt upphovsrättslagen tillkommer endast verkets upphovsman och upphovsmannens arvingar. Eftersom rätten till ersättning för utlåning är en individuell offentligrättslig förmögenhetsförmån omfattas den inte på samma sätt av det egendoms-skydd som tryggas i 15 § i grundlagen som andra ekonomiska rättigheter som följer av upphovsrätten och överlåtelse av dem.

Den som förvärvat rätten till ersättning för utlåning genom ett avtal med upphovsmannen har inte kunnat lita på att avtalet har varit förenligt med upphovsrättslagen. Ersättning- en för utlåning är en sådan individuell offentligrättslig förmögenhetsförmån som ingår i statsbudgeten och som kan variera från år till år. Anslaget kan till och med dras in. Rätten till ersättning för utlåning är till sin natur en sådan rätt där rättighetsförvärvaren under inga omständigheter har kunnat lita på att ersättningen betalas till en viss storlek och med en viss kontinuitet.

Det primära syftet med preciseringen av bestämmelsen om rätten till ersättning för utlåning är att eliminera osäkerheten i fråga om rättsläget. Som en följd av att rättsläget klargörs kommer sådana avtal om överlåtelse av rätten till utlåningsersättning som ingåtts medan rättsläget var oklart att bli ogiltiga. Detta fastställs genom en bestämmelse som tas in i ikraftträdandebestämmelserna. I och med att avtal om överlåtelse av rätten till ersättning blir ogiltiga betonar man den betydelse som rätten till utlåningsersättning har som en individuell förmögenhetsförmån för verkets ursprungliga upphovsman och hans eller hennes arvingar.

Det finns inga exakta uppgifter om antalet rättigheter till ersättning för utlåning som överlåtits medan rättsläget varit oklart. Det är möjligt att upphovsmannen t.ex. har ingått ett avtal där han eller hon överlåtits alla dåvarande och framtida rättigheter, utan att överlåtelsen av rätten till ersättning för utlåning nämns särskilt. Det här är en modell som använts i decennier när det gäller överlåtelse av sådana ekonomiska rättigheter som följer av upphovsrätten. I praktiken har fullkomlig överlåtelse av de ekonomiska rättigheterna varit mer ovanlig än överlåtelse av vissa rättigheter som räknas upp i ett avtal.

Retroaktiviteten ska också gälla avtal som ingåtts före 2007, så att upphovsmän som ingått avtal vid olika tidpunkter får en likvärdig ställning. Sådana öppna överlåtelse av alla, och även eventuella framtida, rättigheter kan inte anses vara likvärdiga med överlåtelse av specifikt avgränsade rättigheter, eftersom upphovsmannen när avtalet ingicks inte känt till rätten till ersättning för utlåning, ersättningens ekonomiska betydelse eller det faktum att rätten inte kan överlätas.

Efter 2007 har det varit oklart att rätten till ersättning för utlåning inte kan överlätas. Ett eventuellt avtal om överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning har inte kunnat grunda sig på upphovsrättslagen, lagens förarbeten eller rättspraxis. Alla överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning upphör att gälla när denna lag trätt i kraft. Detta innebär att de som svarar för avräkningen av ersättningen för utlåning inte längre gör utbetalningar till dem som ersättningen för utlåning överförts till. När lagen trätt i kraft kan ersättning för utlåning betalas endast till upphovsmannen och hans eller hennes arvingar.

Den föreslagna preciseringen av 19 § 4 mom. är inte problematisk med tanke på grundlagen.

Arkivmaterial

Grundlagsutskott gjorde en bedömning av systemet med avtalslicenser med tanke på de grundläggande rättigheterna 2005 (GrUU 7/2005 rd, s. 7) och utsträckte då sin granskning inte bara till förmögenhetsrättigheter utan också till andra grundläggande rättigheter.

Grundlagsutskottet har i ovan nämnda utlåtande ansett att det finns godtagbara grunder för systemet med avtalslicens. Utgående från dessa har även bestämmelserna i den gällande 25 g § kommit till. Den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för 25 g §, som gäller användningen av arkivmaterial, innebär ingen ändring av de nämnda grunderna. Den föreslagna avtalslicensbestämmelsen ska alltså innehålla en förbudsrätt för upphovsmannen. Dessutom ska en rättsinnehavare som står utanför organisationen ha möjlighet att få ersättning för användning av ett verk i enlighet med de allmänna bestämmelserna om avtalslicens.

De föreslagna ändringarna kan inte anses gå utöver de godtagbara ramar för avtalslicenssystemet som grundlagsutskottet tidigare satt upp.

Skyddstid

Som en följd av de föreslagna bestämmelserna om beräkning av skyddstiden för musikaliska verk med text kan den skyddstid som tillkommer kompositören eller textförfattaren bli längre i fråga om vissa verk. Musikaliska verk med text får en skyddstid som är separat för varje verk och som i vissa fall kan vara längre än den skyddstid på 70 år som räknas ut utgående från upphovsmannens dödsår.

Vid tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna blir de nuvarande skyddstiderna inte kortare, men i några enstaka fall kan kompositörens eller textförfattarens skyddstid bli längre i fråga om vissa musikaliska verk på så sätt att en del som inte omfattats av skyddet på nytt börjar åtnjuta skydd.

Enligt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska på åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Det föreslås också att man med en uttrycklig övergångsbestämmelse ska beakta sådana situationer där exemplar av en del av ett musikaliskt verk med text som på nytt börjar åtnjuta skydd har framställts före lagens ikraftträdande, medan verket fortfarande var fritt från upphovsrätt. Enligt bestämmelsen ska exemplar av musikaliska verk med text som före denna lags ikraftträdande har framställts

i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet fortfarande få spridas. Om tillståndet att framställa ett exemplar av ett musikaliskt verk med text har skaffats för ett verk som omfattas av skyddet och ett exemplar av det musikaliska verket med text har framställts före lagens ikraftträdande, får även den del som på nytt börjar åtnjuta skydd spridas utan tillstånd av upphovsmannen.

De föreslagna bestämmelserna är inte problematiska ur grundlagssynpunkt.

Det föreslås att skyddstiden för utövande konstnärer och producenter av ljudupptagningar förlängs från 50 år till 70 år i enlighet med bestämmelserna i skyddstidsdirektivet. Det primära syftet med bestämmelserna är att de utövande konstnärernas ekonomiska ställning, som utgår från rättigheterna i upphovsrättslagen, ska bli bättre när den förlängda skyddstiden har börjat löpa.

Förlängningen av skyddstiden för ljudupptagningar inverkar på både producenternas och de utövande konstnärernas rättigheter. Enligt de gällande bestämmelserna blir ljudupptagningar och på dem upptagna framföranden fritt tillgängliga när 50 år har förflutit från det att skyddstiden började. När skyddstiden löper ut kommer även avtal som ingåtts mellan producenten och den utövande konstnären och som grundar sig på den utövande konstnärens ensamrätt eller rätt till ersättning att bli innehållslösa. I och med att skyddstiden förlängs i enlighet med skyddstidsdirektivet inställer sig frågan om vem som drar fördel av förlängningen och vad som händer med ovan nämnda avtal.

Enligt direktivet ska rättsinnehavarna i båda rättsinnehavargrupperna dra fördel av den förlängda skyddstiden. För att säkerställa att utövande konstnärer som har överlåtit sina ensamrätter till producenten verkligen kan dra fördel av förlängningen av skyddstiden har vissa kompletterande åtgärder tagits in i direktivet.

Direktivets bestämmelser utgår från att ett avtal om överlåtelse av rättigheter som har slutits mellan producenten och den utövande konstnären före den 1 november 2013 ska anses ha fortsatt verkan även efter det att den ursprungliga skyddstiden på 50 år har löpt ut, om inte något annat uttryckligen sägs i avta-

let. En sådan ikraftträdande- och övergångsbestämmelse föreslås bli intagen.

I enlighet med direktivet föreskrivs om den utövande konstnärens möjlighet att säga upp avtalet på vissa villkor i det skede när förlängningen av skyddstiden börjar löpa. Denna uppsägningsmöjlighet motiverar producenten att utnyttja ljudupptagningen för kommersiella syften. Uppsägningsmöjligheten ökar den utövande konstnärens möjligheter att bestämma om användningen av sitt verk och därigenom blir nivån på egendoms-skyddet för den utövande konstnären bättre.

I enlighet med direktivet ska det vara möjligt att säga upp avtalet endast om producenten, trots att den utövande konstnären begärt det, inte inom ett år har utnyttjat ljudupptagningen genom att erbjuda exemplar till försäljning eller gjort ljudupptagningen tillgänglig för allmänheten på beställning. I dessa situationer är det skäligt att det blir möjligt att säga upp ett avtal vars verkningar, om skyddstiden inte förlängs, redan skulle ha upphört, varvid den utövande konstnären ekonomiska rättigheter till det upptagna framförandet återgår till honom eller henne. Uppsägningsmöjligheten kan anses uppmuntra tillgängliggörande av upptagna framföranden för allmänheten, vilket innebär att uppsägningsmöjligheten främjar yttrandefriheten och ett mångsidigt utbud av framföranden och ljudupptagningar.

I enlighet med direktivet säkerställs det att en utövande konstnär inte kan fransäga sig uppsägningsrätten.

Om fler än en konstnär har medverkat i ljudupptagningen kan de säga upp avtalet endast genom att samtidigt vidta de åtgärder som förutsätts i lagen. Genom bestämmelsen säkerställs det att de ekonomiska rättigheter som de utövande konstnärerna har när det gäller ljudupptagningar kan utövas antingen så att rättigheterna utövas av alla utövande konstnärer tillsammans eller av producenten av ljudupptagningen i deras ställe. Om rättigheterna delas mellan de utövande konstnärerna och producenten kommer detta i praktiken att förhindra ekonomiskt utnyttjande av ljudupptagningen.

Enligt direktivet får medlemsstaterna också föreskriva att överlåtelse- eller upplåtelseavtal som ingåtts före den 1 november 2013

och som fastställer att en utövande konstnär har rätt till en regelbundet återkommande betalning kan ändras när den ursprungliga skyddstiden på 50 år har löpt ut. Någon sådan övergångsbestämmelse föreslås inte. Genom de kompletterande åtgärder som införs i enlighet med direktivet säkerställs det att de utövande konstnärerna också i dessa fall kan dra nytta av den ekonomiska fördel som följer av förlängningen av skyddstiden på det sätt som avses i direktivet.

På avtal som innehåller en rätt till återkommande betalningar ska tillämpas den bestämmelse i enlighet med direktivet enligt vilken inga förskottsbetalningar eller avtalsenliga avdrag får avräknas från betalningarna efter det att skyddstiden på 50 år har löpt ut. De inkomster som inflyter efter förlängningen av skyddstiden kommer alltså också de utövande konstnärerna till godo. Till övriga delar kommer avtalet mellan producenten och den utövande konstnären att förbli i kraft, om inte något annat tydligt anges i avtalet.

I skyddstidsdirektivet ingår också bestämmelser om en kompletterande åtgärd som förbättrar den utövande konstnärens ställning i sådana fall då det i avtalet om överlåtelse eller upplåtelse av rättigheter har avtalats om en engångsersättning till den utövande konstnären och avtalet inte sägs upp i enlighet med direktivet.

Den tilläggsersättning till den utövande konstnären som förutsätts i direktivet ska betalas efter det att den gällande skyddstiden på 50 år har löpt ut och förlängningen av skyddstiden har börjat. Producenten av en ljudupptagning ska utöver den redan överenskomna årliga engångsersättningen betala en ersättning på 20 procent, som baserar sig på viss användning av en ljudupptagning.

I ovan beskrivna bestämmelser som föreslås bli intagna i lagen har man försökt beakta de verkningar som en förlängning av skyddstiden har för rättsinnehavarna till en ljudupptagning i enlighet med direktivet och dess syfte så att konsekvenserna hänför sig till båda parterna i avtalen om överlåtelse av rättigheterna.

I de föreslagna bestämmelserna i enlighet med direktivet beaktas skyddet för den svagare parten, och bestämmelserna begränsar

inte oskäligt vare sig den utövande konstnärns eller ljudproducentens rättigheter.

Inte heller bestämmelserna i 46 b—46 d § i förslaget till ändring av upphovsrättslagen är problematiska med tanke på grundlagen.

Föräldralösa verk

Den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk ska ses som en speciallag i förhållande till upphovsrättslagen. I den föreslagna lagen föreskrivs om möjligheten att som föräldralösa verk använda verk som vissa inrättningar inom kultur-, kulturarvs- och utbildningssektorn har i sina samlingar eller arkiv. Bestämmelserna om användning av föräldralösa verk bildar sakinnehållet i inskränkningen i upphovsrätten.

Också när det gäller föräldralösa verk innebär inskränkningen i upphovsrätten ett principiellt ingrepp i upphovsmannens rätt att bestämma om användningen av ett verk. Användningen av ett verk kan också vara förknippad med ekonomiska intressen.

Med föräldralösa verk avses i den föreslagna lagen om användning av föräldralösa verk sådana verk vars samtliga upphovsmän inte är kända eller lokaliserade. Den som är upphovsman till ett föräldralöst verk ska ha möjlighet att när som helst anmäla att han eller hon är verkets upphovsman och utöva de rättigheter som tillkommer upphovsmannen. På motsvarande sätt kan en upphovsman som inte har lokaliserats när som helst anmäla var han eller hon är anträffbar. Anmälan kan också göras på upphovsmannens vägnar av hans eller hennes företrädare.

När det gäller föräldralösa verk är den faktiska situationen den att verkets upphovsman inte är känd eller inte kan nås, och att upphovsmannen alltså inte aktivt utnyttjar verket och utövar de rättigheter som ansluter sig till det. I vissa situationer kan man anse att upphovsmannens passivitet visar att han eller hon inte ens vill utöva sina rättigheter. Ibland kan upphovsmannen också genom aktiva åtgärder visa att han eller hon inte vill bli identifierad som verkets upphovsman och utöva de rättigheter som tillkommer honom eller henne som upphovsmannen.

I sådana situationer då upphovsmannen inte kan identifieras som verkets upphovs-

man eller då upphovsmannen inte har möjlighet eller vilja att utöva de rättigheter som tillkommer upphovsmannen, är slutresultatet det samma, dvs. ingen utövar de rättigheter som tillkommer upphovsmannen.

Om inte den reglering som föreslås i lagen om användning av föräldralösa verk införs blir verket kvar i inrättningens samlingar och utnyttjas inte heller för kultur- och undervisningsändamål i enlighet med direktivet. En sådan situation är inte ändamålsenlig med tanke på den rätt till information och de kulturella rättigheter som tryggas i grundlagen.

Slutresultatet är att bestämmelserna om användning av föräldralösa verk de facto inte begränsar de rättigheter som tillkommer upphovsmannen.

Enligt förslaget ska användningen av föräldralösa verk regleras på det sätt som förutsätts i direktivet så att användningen föregås av en omsorgsfull efterforskning av rättsinnehavarna på basis av vilken ett verk kan konstateras vara ett föräldralöst verk. Efter detta får verket i den omfattning som anges i direktivet fritt användas vid sådana inrättningar inom kultur- eller undervisningssektorn som anges i direktivet med stöd av en fullständig inskränkning av upphovsrätten. Resultaten av efterforskningen ska via undervisnings- och kulturministeriet sändas till Europeiska unionens kontor för harmonisering inom den inre marknaden.

Användningen av ett verk som har flera upphovsmän, av vilka åtminstone en är känd och lokaliserad, är enligt lagen ett föräldralöst verk, men användning av det i enlighet med lagen om användning av föräldralösa verk förutsätter ett tillstånd av den kända och lokaliserade rättsinnehavaren för dennes rättigheters del.

I de förslag till bestämmelser som gäller användning av föräldralösa verk har kända och lokaliserade upphovsmäns intressen beaktats. Till dess upphovsmannen blir känd och det fås fram information om hans eller hennes vistelseort, får ett verk användas som föräldralöst verk med stöd av en fullständig inskränkning av upphovsrätten. Efter detta ska en skälig kompensation för användningen betalas till upphovsmannen på det sätt som direktivet förutsätter.

Upphovsmannens intressen är tillräckligt tryggade när det gäller föräldralösa verk, och i de bestämmelser som föreslås om användningen av föräldralösa verk finns det inte några bestämmelser som är problematiska med tanke på grundlagen.

Vid efterforskningar av rättsinnehavarna i fråga om föräldralösa verk är det nödvändigt att behandla och bevara personuppgifter i syfte att trygga upphovsmannens rättigheter. Behandlingen av personuppgifter begränsas till enbart efterforskningar av rättsinnehavarna, och den inrättning som utför efterforskningen ska iaktta personuppgiftslagens bestämmelser om omsorgsfull bevaring av personuppgifter. Vid efterforskningen är det inte nödvändigt att behandla känsliga uppgifter.

De personuppgifter som behövs vid efterforskningen ska hållas hemliga. Det är inte heller nödvändigt att i samband med efterforskningen överlåta uppgifterna till någon annan än undervisnings- och kulturministeriet. Vid efterforskningar där personuppgifter behandlas tillämpar undervisnings- och kul-

turministeriet bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, inklusive lagens bestämmelser om grunderna för handlingssekretess. Vid behandlingen av personuppgifter ska man också beakta möjligheten att upphovsmannen vill förbli anonym eller att verket är förenat med t.ex. vissa specifika frågor i anslutning till källskyddet.

Den som utför efterforskningen ska se till att de personuppgifter som behandlas vid den är riktiga och att de används endast för efterforskningen av rättsinnehavarna. Behandlingen av personuppgifter ska delges de personer vilkas personuppgifter behandlas, om inte detta är omöjligt eller medför oskäligt besvär. Vid behandlingen av personuppgifter tillämpas i övrigt personuppgiftslagen.

Med stöd av vad som anförts ovan anses att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag**om ändring av upphovsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i upphovsrättslagen (404/1961) 19 § 4 mom., 25 g § och mellanrubriken före den, 45 § 4 och 5 mom., 46 § 2 och 3 mom. och 46 a § 3 mom., sådana de lyder, 19 § 4 mom. i lag 1228/2006 samt 25 g § och mellanrubriken före den, 45 § 4 och 5 mom., 46 § 2 och 3 mom. och 46 a § 3 mom. i lag 821/2005, samt *fogas* till lagen en ny 16 f § och en ny mellanrubrik före den, till 43 §, sådan den lyder i lag 1654/1995, ett nytt 2 mom., till 45 §, sådan den lyder i lag 821/2005, nya 5 och 6 mom., varvid det ändrade 5 mom. blir 7 mom., samt till lagen nya 46 b—46 d § och en ny mellanrubrik före var och en av dem som följer:

Användning av föräldralösa verk

16 f §

I lagen om användning av föräldralösa verk (/) föreskrivs om framställning av exemplar av föräldralösa verk och om överföring av föräldralösa verk till allmänheten

- 1) vid för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer,
- 2) i arkiv och film- och ljudarkiv, samt
- 3) i allmännyttiga televisions- och radioföretag.

19 §

Upphovsmannen till ett verk har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk och konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre senaste kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet. Det som sägs i 41 § tillämpas på den rätt som avses i detta moment. En rättshandling, genom vilken en upphovsman överlåter sin rätt till ersättning enligt detta moment, är ogiltig.

Återanvändning av arkiverade program, tidningar och tidskrifter

25 g §

Ett sändarföretag får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § av ett televisions- eller radioprogram som företaget har i sitt arkiv och av ett verk som ingår i det framställa ett exemplar och använda det för överföring till allmänheten, om verket ingår i ett televisions- eller radioprogram som sändarföretaget producerat eller beställt och som har sänts ut före den 1 januari 2002.

En tidningsförläggare får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § av ett verk framställa ett exemplar och använda det för överföring till allmänheten, om verket ingår i en tidning eller tidskrift som förläggaren gett ut före den 1 januari 1999.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit användning av verket.

43 §

Upphovsrätten till ett musikaliskt verk med text, för vilket både texten och musiken skapats specifikt, gäller till utgången av det sjuttionde året efter den sist avlidne textförfattarens eller kompositörens dödsår, oberoende av om dessa personer anges som upphovsmän till verket eller inte.

45 §

Om ett i 2 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det sjuttionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Om ett i 3 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Överlåtelse av rätt till inspelning av ett framförande på film omfattar rätt att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

På förfarande som enligt 1—5 mom. kräver den utövande konstnären samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2, 3 och 5 mom., 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

46 §

Om upptagningen ges ut innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det sjuttionde året efter det år då upptagningen första gången gavs ut. Om upptagningen inte ges ut utan den, innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, på lagligt sätt görs tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, gäller

skyddet till utgången av det sjuttionde året efter det år då upptagningen första gången gjordes tillgänglig för allmänheten på det nämnda sättet. Om ett avtal om överlåtelse av rättigheter sägs upp i enlighet med 46 b §, upphör skyddet enligt denna paragraf.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

Uppsägning av ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning

46 b §

Om en producent av en ljudupptagning inte saluför ljudupptagningen i tillräckligt antal exemplar eller gör den tillgänglig för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer och om 50 år har förflutit från utgivningen av ljudupptagningen eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, från det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, kan den utövande konstnären till producenten skriftligen anmäla att han eller hon vill säga upp det avtal genom vilket han eller hon till producenten har överlåtit sina rättigheter till ljudupptagningen.

Den utövande konstnären har rätt att skriftligen säga upp det avtal som avses i 1 mom.,

om producenten av ljudupptagningen inte inom ett år efter det att den utövande konstnären meddelade sin önskan att säga upp avtalet börjar tillhandahålla ljudupptagningen på båda de sätt som avses i 1 mom.

Om en ljudupptagning innehåller en upptagning av flera utövande konstnärers gemensamma framförande, förutsätter uppsägningen av avtalet att alla utövande konstnärer samtidigt lämnar den anmälan som avses i 1 mom. och, om producenten inte börjar tillhandahålla ljudupptagningen, den uppsägningsanmälan som avses i 2 mom.

Ett avtal, genom vilket en utövande konstnär avstår från uppsägningsrätten enligt denna paragraf, är ogiltigt.

Kompletterande åtgärder

46 c §

En utövande konstnär har rätt att av producenten av ljudupptagningen få en årlig tilläggsersättning för varje helt år som följer direkt på det femtionde året efter det att ljudupptagningen gavs ut eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, det femtionde året efter det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, om det i avtalet om överlåtelse av rättigheterna har avtalats om en engångsersättning till den utövande konstnären. Ett avtal, genom vilket en utövande konstnär avstår från rätten till tilläggsersättning enligt detta moment, är ogiltigt.

Producenten av ljudupptagningen ska för betalning av tilläggsersättningen avsätta 20 procent av de inkomster som producenten har erhållit genom att framställa och sprida exemplar av ljudupptagningen och genom att överföra ljudupptagningen till allmänheten under det år som föregått utbetalningen av ersättningen.

Om en utövande konstnär på basis av ett avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts med producenten av ljudupptagningen har rätt till en återkommande betalning från producenten, får inga förskottsbetalningar eller avtalsenliga avdrag avräknas från betalningarna till den utövande konstnären efter det att 50 år har förflutit från det att ljudupptagningen gavs ut eller, om ljudupptagningen

inte har getts ut, efter det att 50 år har förflutit från det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen.

Betalning av tilläggsersättning

46 d §

Den tilläggsersättning som avses i 46 c § 1 och 2 mom. betalas genom förmedling av en organisation som avses i 47 a § 1 mom.

Producenterna av ljudupptagningar ska på begäran ge den organisation som avses i 47 a § 1 mom. uppgifter som gäller alla de utövande konstnärer som har rätt till tilläggsersättning och upptagna framföranden av dem och som kan behövas för att betalningen av tilläggsersättning ska kunna säkerställas.

De utövande konstnärerna och producenterna av ljudupptagningar ska avtala med organisationen om de förfaranden som ska iakttagas vid betalningen och fördelningen av tilläggsersättning och om andra praktiska arrangemang.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 16 f § träder dock i kraft den 20 .

Lagens 43 § 2 mom. tillämpas också på musikaliska verk med text som har skapats före denna lags ikraftträdande, om musiken eller texten fortfarande åtnjuter skydd vid ikraftträdandet av denna lag.

Denna lag tillämpas också på sådana framföranden som har tagits upp på en ljudupptagning före denna lags ikraftträdande och sådana ljudupptagningar som har tagits upp före ikraftträdandet och som vid ikraftträdandet av denna lag fortfarande åtnjuter skydd.

På åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På rättigheter som en producent av en ljudupptagning förvärvat av den utövande konstnären före denna lags ikraftträdande och på avtal som gäller dem tillämpas dessutom 46 b—46 d §.

Lagens 19 § 4 mom. ska dock tillämpas också på sådana överlåtelser av rätten till ersättning för utlåning som ägt rum före ikraftträdandet. Ersättningar för utlåning som med

stöd av en sådan överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning som gjorts före denna lags ikraftträdande betalats till någon annan än upphovsmannen eller upphovsmannens arvingar behöver inte betalas tillbaka.

Exemplar av musikaliska verk med text som före denna lags ikraftträdande har framställts i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet får fortfarande spridas.

Om inte något annat har avtalats i det avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts mellan den utövande konstnären och producenten av ljudupptagningen, anses ett avtal som har ingåtts före denna lags ikraftträdande vara giltigt hela den tid under vilken den utövande konstnären åtnjuter skydd enligt denna lag.

2.

Lag

om användning av föräldralösa verk

I enlighet med riksdagens besluts föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om användning av föräldralösa verk. Med *föräldralösa verk* avses verk där någon av upphovsmännen eller samtliga upphovsmän inte är kända eller identifierade eller inte kan nås, fastän efterforskning av rättsinnehavarna har utförts och resultatet av efterforskningen har förts in i den databas som avses i 6 §.

Bestämmelserna om föräldralösa verk i denna lag och upphovsmännen till dem tillämpas också på ljudupptagningar och bildupptagningar enligt 5 kap. i upphovsrättslagen (404/1961) och på framföranden som tagits upp på dem samt på rättsinnehavarna, om upptagningarna och framförandena ska betraktas som föräldralösa på det sätt som avses i 1 mom.

2 §

Användare av föräldralösa verk

Följande inrättningar får använda föräldralösa verk för att uppnå syften som rör uppdrag i allmänhetens intresse:

- 1) för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer,
- 2) arkiv och film- och ljudarkiv,
- 3) allmännyttiga televisions- och radioföretag.

3 §

Upphovsmannens tillstånd

Ett verk med flera upphovsmän av vilka en del är kända eller identifierade och kan nås får användas i enlighet med denna lag endast om upphovsmännen ger sitt tillstånd till det.

4 §

Material som omfattas av lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på följande verk och annat enligt upphovsrättslagen skyddat material:

- 1) böcker, periodiska publikationer, tidskrifter, tidningar och andra skrifter som finns i samlingarna hos de inrättningar som avses i 2 § 1 och 2 punkten och vilka först gavs ut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt verk och annat material som är skyddat enligt upphovsrättslagen och som ingår i dem,
- 2) filmverk och ljudupptagningar som finns i samlingarna hos de inrättningar som avses i 2 § 1 och 2 punkten och vilka först gavs ut eller sändes ut i television eller radio i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt verk och annat material som är skyddat enligt upphovsrättslagen och som ingår i dem,
- 3) filmverk och ljudupptagningar som finns i allmännyttiga televisions- och radioföretags

arkiv och producerats av allmännyttiga television- och radioföretag i stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet före den 1 januari 2003 och först har sänts ut i television eller radio i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt verk och annat material som är skyddat enligt upphovsrättslagen och som ingår i dem.

Lagen tillämpas också på verk, filmverk och ljudupptagningar som avses i 1 mom. samt verk och annat material som är skyddat enligt upphovsrättslagen och som ingår i dem, vilka inte har getts ut eller sänts ut i radio eller television men med upphovsmannens eller en annan rättsinnehavares samtycke har gjorts tillgängliga för allmänheten i samlingarna hos en sådan inrättning som avses i 2 §, om det finns grundad anledning att anta att upphovsmannen eller rättsinnehavaren inte skulle motsätta sig det att verket, filmverket eller ljudupptagningen används på det sätt som avses i 7 §.

Bestämmelser om föräldralösa verk och användningen av dem i denna lag tillämpas på verk och annat material som avses i 1 mom., vid användning av dem i Finland, om efterforskningen har utförts i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och om verken och materialen till följd av efterforskningen har registrerats som föräldralösa verk i en nätverksdatabas vid Europeiska unionens kontor för harmonisering inom den inre marknaden.

Föräldralösa verk får oberoende av bestämmelserna i denna lag användas på det sätt som avses i 2 kap. i upphovsrättslagen.

5 §

Efterforskning

Inrättningen ska utföra en omsorgsfull efterforskning i syfte att identifiera upphovsmannen eller en annan rättsinnehavare och i syfte att klarlägga om denna person kan nås, innan ett verk eller en ljudupptagning används på det sätt som avses i 7 §. Inrättningen kan också ge någon annan inrättning eller organisation i uppdrag att utföra efterforskningen.

Vid efterforskningen ska de informationskällor som är ändamålsenliga för respektive

kategori av verk eller ljudupptagningar användas.

Efterforskning avseende andra verk än filmverk och ljudupptagningar ska utföras i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där verken eller ljudupptagningarna först gavs ut eller, om de inte getts ut, där de sänts ut i television eller radio. Efterforskning avseende filmverk ska utföras i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där producenten har sitt huvudsakliga verksamhetsställe eller sin vanliga vistelseort.

Efterforskning avseende verk och ljudupptagningar som inte har getts ut eller sänts ut i television eller radio ska utföras i Finland.

Vid efterforskningen ska även informationskällor som finns i andra länder användas, om det finns grundad anledning att anta att de innehåller betydelsefulla uppgifter om rättsinnehavarna.

Den inrättning som utför efterforskningen svarar för kostnaderna för den.

6 §

Uppgifter om efterforskningar

Inrättningen ska föra bok över efterforskningarna och resultaten av dem samt förse undervisnings- och kulturministeriet med följande uppgifter genast när de finns tillgängliga:

1) det föräldralösa verkets namn, kategori av verk, namnet på en känd eller identifierad upphovsman samt tid och plats för utgivningen eller offentliggörandet av verket,

2) i 1 punkten nämnda uppgifter om verk som ingår i det föräldralösa verket eller utgör en väsentlig del av det,

3) platsen och tidpunkten för efterforskning,

4) grunden för att ett verk betraktas som ett föräldralöst verk,

5) sådana ändringar av statusen som föräldralöst verk som inrättningen känner till och gäller verk som inrättningen använder samt följer av 8 §,

6) inrättningens kontaktuppgifter.

Inrättningen ska dessutom före utgången av varje kalenderår till undervisnings- och kulturministeriet lämna uppgifter om hur inrätt-

ningen har använt föräldralösa verk i enlighet med 7 §.

Undervisnings- och kulturministeriet ska utan dröjsmål sända uppgifterna till kontoret för harmonisering inom den inre marknaden.

Den inrättning som utfört efterforskningen ska bevara materialet och resultaten från efterforskningen avseende ett verk som visar sig vara ett föräldralöst verk till dess upphovsmannen till det föräldralösa verket anmäler sig eller klarläggs eller till dess det framgår att upphovsmannen kan nås. Uppgifterna om användning av ett föräldralöst verk ska dock bevaras till dess den kompensation som avses i 8 § 4 mom. har betalats.

En inrättning får använda personuppgifter som kommer fram vid efterforskningarna endast för efterforskningar av rättsinnehavarna av ett föräldralöst verk och för insändande av resultaten av efterforskningarna. Bestämmelser om behandlingen av material som innehåller personuppgifter finns i personuppgiftslagen (523/1999). Material som innehåller personuppgifter ska förstöras när den kompensation som avses i 8 § 4 mom. har betalats eller när det inte längre finns något behov av att behandla eller bevara personuppgifterna för efterforskningar av rättsinnehavarna av föräldralösa verk.

7 §

Användning av föräldralösa verk

En inrättning får för att uppnå syften som rör inrättningens uppdrag i allmänhetens intresse

1) av ett föräldralöst verk som finns i dess samlingar eller arkiv framställa exemplar för digitalisering, överföring till allmänheten, indexering, katalogisering, bevarande och restaurering av verket,

2) överföra ett föräldralöst verk till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till det från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Inrättningen får i samband med användning som avses i 1 mom. generera inkomster för att täcka kostnaderna för digitaliseringen och överföringen till allmänheten.

Vid användningen av föräldralösa verk ska namnet på en känd upphovsman anges.

Om en efterforskning enligt 5 § inte har varit omsorgsfull och ett verk felaktigt har betraktats som ett föräldralöst verk, ska användningen av verket bedömas enligt bestämmelserna i upphovsrättslagen.

8 §

Upphovsmannens anmälan

Upphovsmannen till ett föräldralöst verk kan anmäla till undervisnings- och kulturministeriet att han eller hon är upphovsman till verket och var han eller hon är anträffbar. Ministeriet sänder utan dröjsmål uppgifterna till kontoret för harmonisering inom den inre marknaden. När en uppgift om upphovsmannen har förts in i nätverksdatabasen vid harmoniseringskontoret upphör verket att vara ett föräldralöst verk för denna upphovsmans del.

Den anmälan som avses i 1 mom. kan på upphovsmannens vägnar också göras av en företrädare som på ett tillförlitligt sätt ska visa att han eller hon har rätt att göra anmälan på upphovsmannens vägnar.

Den person som anmält sig eller anmälts som verkets upphovsman betraktas därefter som det föräldralösa verkets upphovsman eller som en av verkets upphovsmän i enlighet med 7 § 1 mom. i upphovsrättslagen, om inte annat visas eller det annars är uppenbart att personen inte kan vara upphovsman till verket.

Den som använder ett föräldralöst verk ska för användning av verket i enlighet med 7 § betala en kompensation till den upphovsman som anmäler sig som eller visar sig vara verkets upphovsman. När storleken på kompensationen bestäms ska karaktären av användningen av verket, användningens omfattning, verkets värde på marknaden samt den skada som användningen av verket eventuellt åsamkat upphovsmannen beaktas.

9 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om de informationskällor som ska användas vid efterforskningarna samt om de uppgifter som ska läm-

nas om efterforskningarna och om användningen av föräldralösa verk utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Innan den förordning som avses i 1 mom. utfärdas förhandlar undervisnings- och kulturministeriet med de organisationer som företräder rättsinnehavarna och med inrättningar som använder föräldralösa verk eller med organisationer som företräder dessa inrättningar om vilka källor som är ändamålsenliga för respektive kategori av verk eller ljudupptagningar.

Genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet kan uppgifter som enligt 6 och 8 § ankommer på ministeriet överföras

på någon annan myndighet som ministeriet utser inom sitt förvaltningsområde.

10 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte på verk och andra objekt som inte åtnjuter skydd enligt upphovsrättslagen vid ikraftträdandet av denna lag. Denna lag tillämpas inte heller på åtgärder som vidtagits, avtal som ingåtts eller rättigheter som förvärvats före lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 13 juni 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Kultur- och idrottsminister *Paavo Arhinmäki*

*Bilaga
Parallelltext*

1.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen (404/1961) 19 § 4 mom., 25 g § och mellanrubriken före den, 45 § 4 och 5 mom., 46 § 2 och 3 mom. och 46 a § 3 mom., sådana de lyder, 19 § 4 mom. i lag 1228/2006 samt 25 g § och mellanrubriken före den, 45 § 4 och 5 mom., 46 § 2 och 3 mom. och 46 a § 3 mom. i lag 821/2005, samt *fogas* till lagen en ny 16 f § och en ny mellanrubrik före den, till 43 §, sådan den lyder i lag 1654/1995, ett nytt 2 mom., till 45 §, sådan den lyder i lag 821/2005, nya 5 och 6 mom., varvid det ändrade 5 mom. blir 7 mom., samt till lagen nya 46 b—46 d § och en ny mellanrubrik före var och en av dem som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Användning av föräldralösa verk

16 f §

I lagen om användning av föräldralösa verk (/) föreskrivs om framställning av exemplar av föräldralösa verk och om överföring av föräldralösa verk till allmänheten

- 1) vid för allmänheten öppna bibliotek, museer och utbildningsorganisationer,*
- 2) i arkiv och film- och ljudarkiv, samt*
- 3) i allmännyttiga televisions- och radioföretag.*

19 §

Upphovsmannen till ett verk har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre föregående kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet. Det som sägs i 41 § tillämpas på den rätt som avses i detta moment.

19 §

Upphovsmannen till ett verk har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verket till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk och konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre senaste kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet. Det som sägs i 41 § tillämpas på den rätt som avses i detta moment. *En rättshandling, genom vilken en upphovsman överlåter sin rätt till ersättning enligt detta moment, är ogiltig.*

Återutsändning av arkiverat televisionsprogram

25 g §

Ett sändarföretag får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § återutsända ett offentligt verk, om verket ingår i ett av sändarföretaget producerat televisionsprogram som har utsänts före den 1 januari 1985.

Bestämmelserna i 1 mom. gäller dock inte verk vars upphovsman har förbjudit utsändning av verket.

43 §

45 §

Om en upptagning av framförandet ges ut eller offentliggörs innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i 2 och 3 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller offentliggjordes.

Återanvändning av arkiverade program, tidningar och tidskrifter

25 g §

Ett sändarföretag får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § av ett televisions- eller radioprogram som företaget har i sitt arkiv och av ett verk som ingår i det framställa ett exemplar och använda det för överföring till allmänheten, om verket ingår i ett televisions- eller radioprogram som sändarföretaget producerat eller beställt och som har sänts ut före den 1 januari 2002.

En tidningsförläggare får med stöd av avtalslicens så som bestäms i 26 § av ett verk framställa ett exemplar och använda det för överföring till allmänheten, om verket ingår i en tidning eller tidskrift som förläggaren gett ut före den 1 januari 1999.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. gäller inte verk vars upphovsman har förbjudit användning av verket.

43 §

Upphovsrätten till ett musikaliskt verk med text, för vilket både texten och musiken skapats specifikt, gäller till utgången av det sjuttionde året efter den sist avlidne textförfattarens eller kompositörens dödsår, oberoende av om dessa personer anges som upphovsmän till verket eller inte.

45 §

Om ett i 2 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framförandet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det sjuttionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Om ett i 3 mom. avsett upptaget framförande ges ut eller lagligen görs tillgängligt för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen innan 50 år har förflutit från det år då framfö-

På förfarande som enligt 1—4 mom. kräver den utövande konstnären samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2, 3 och 5 mom., 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

randet ägde rum, gäller det i nämnda moment föreskrivna skyddet till utgången av det femtionde året efter det år då det upptagna framförandet första gången gavs ut eller gjordes tillgängligt för allmänheten på det nämnda sättet.

Överlåtelse av rätt till inspelning av ett framförande på film omfattar rätt att sprida det upptagna framförandet till allmänheten genom uthyrning, om inte något annat har avtalats.

På förfarande som enligt 1—5 mom. kräver den utövande konstnären samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 3, 6—9, 11 och 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 17 § 2, 3 och 5 mom., 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22 och 25 b—25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 28, 29, 29 a, 41 och 42 §.

46 §

Om upptagningen ges ut innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gavs ut. Om upptagningen inte ges ut, utan den före 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, på lagligt sätt görs tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, gäller skyddet till utgången av det 50 året efter det år då upptagningen första gången gjordes tillgänglig för allmänheten på det nämnda sättet.

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 §

Om upptagningen ges ut innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, gäller det i 1 mom. föreskrivna skyddet till utgången av det *sjuttionde* året efter det år då upptagningen första gången gavs ut. Om upptagningen inte ges ut utan den, innan 50 år har förflutit från det år då upptagningen ägde rum, på lagligt sätt görs tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, gäller skyddet till utgången av det *sjuttionde* året efter det år då upptagningen första gången gjordes tillgänglig för allmänheten på det nämnda sättet. *Om ett avtal om överlåtelse av rättigheter sägs upp i enlighet med 46 b §, upphör skyddet enligt denna paragraf.*

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2—4 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 21, 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

46 a §

På förfarande som enligt 1 och 2 mom. kräver producentens samtycke tillämpas på motsvarande sätt 2 § 2 och 3 mom., 6—9 §, 11 § 2—5 mom., 11 a §, 12 § 1—3 mom., 13 a § 2 mom., 14 § 1, 3 och 4 mom., 15, 16 och 16 a—16 e §, 19 § 1, 2 och 5 mom., 22, 25 b och 25 d §, 25 f § 2 och 3 mom., 25 g § 1 och 3 mom., 26, 26 a—26 f och 26 h §, 27 § 1 och 2 mom. samt 29 §.

Uppsägning av ett avtal om överlåtelse av rättigheterna till en ljudupptagning

46 b §

Om en producent av en ljudupptagning inte saluför ljudupptagningen i tillräckligt antal exemplar eller gör den tillgänglig för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer och om 50 år har förflutit från utgivningen av ljudupptagningen eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, från det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, kan den utövande konstnären till producenten skriftligen anmäla att han eller hon vill säga upp det avtal genom vilket han eller hon till producenten har överlåtit sina rättigheter till ljudupptagningen.

Den utövande konstnären har rätt att skriftligen säga upp det avtal som avses i 1 mom., om producenten av ljudupptagningen inte inom ett år efter det att den utövande konstnären meddelade sin önskan att säga upp avtalet börjar tillhandahålla ljudupptagningen på båda de sätt som avses i 1 mom.

Om en ljudupptagning innehåller en upptagning av flera utövande konstnärers gemensamma framförande, förutsätter uppsägningen av avtalet att alla utövande konstnärer samtidigt lämnar den anmälan som avses i 1 mom. och, om producenten inte börjar tillhandahålla ljudupptagningen, den uppsägningsanmälan som avses i 2 mom.

Ett avtal, genom vilket en utövande konstnär avstår från uppsägningsrätten enligt

denna paragraf, är ogiltigt.

Kompletterande åtgärder

46 c §

En utövande konstnär har rätt att av producenten av ljudupptagningen få en årlig tilläggsersättning för varje helt år som följer direkt på det femtionde året efter det att ljudupptagningen gavs ut eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, det femtionde året efter det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen, om det i avtalet om överlåtelse av rättigheterna har avtalats om en engångsersättning till den utövande konstnären. Ett avtal, genom vilket en utövande konstnär avstår från rätten till tilläggsersättning enligt detta moment, är ogiltigt.

Producenten av ljudupptagningen ska för betalning av tilläggsersättningen avsätta 20 procent av de inkomster som producenten har erhållit genom att framställa och sprida exemplar av ljudupptagningen och genom att överföra ljudupptagningen till allmänheten under det år som föregått utbetalningen av ersättningen.

Om en utövande konstnär på basis av ett avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts med producenten av ljudupptagningen har rätt till en återkommande betalning från producenten, får inga förskottsbetalningar eller avtalsenliga avdrag avräknas från betalningarna till den utövande konstnären efter det att 50 år har förflutit från det att ljudupptagningen gavs ut eller, om ljudupptagningen inte har getts ut, efter det att 50 år har förflutit från det att ljudupptagningen lagligen gjordes tillgänglig för allmänheten på annat sätt än genom spridning av exemplar av upptagningen.

Betalning av tilläggsersättning

46 d §

Den tilläggsersättning som avses i 46 c § 1 och 2 mom. betalas genom förmedling av en organisation som avses i 47 a § 1 mom.

Producenterna av ljudupptagningar ska på begäran ge den organisation som avses i 47 a § 1 mom. uppgifter som gäller alla de

utövande konstnärer som har rätt till tilläggsersättning och upptagna framföranden av dem och som kan behövas för att betalningen av tilläggsersättning ska kunna säkerställas.

De utövande konstnärerna och producenterna av ljudupptagningar ska avtala med organisationen om de förfaranden som ska iakttas vid betalningen och fördelningen av tilläggsersättning och om andra praktiska arrangemang.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 16 f § träder dock i kraft den 20 .

Lagens 43 § 2 mom. tillämpas också på musikaliska verk med text som har skapats före denna lags ikraftträdande, om musiken eller texten fortfarande åtnjuter skydd vid ikraftträdandet av denna lag.

Denna lag tillämpas också på sådana framföranden som har tagits upp på en ljudupptagning före denna lags ikraftträdande och sådana ljudupptagningar som har tagits upp före ikraftträdandet och som vid ikraftträdandet av denna lag fortfarande åtnjuter skydd.

På åtgärder som vidtagits, rättigheter som förvärvats och avtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På rättigheter som en producent av en ljudupptagning förvärvat av den utövande konstnären före denna lags ikraftträdande och på avtal som gäller dem tillämpas dessutom 46 b—46 d §.

Lagens 19 § 4 mom. ska dock tillämpas också på sådana överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning som ägt rum före ikraftträdandet. Ersättningar för utlåning som med stöd av en sådan överlåtelse av rätten till ersättning för utlåning som gjorts före denna lags ikraftträdande betalats till någon annan än upphovsmannen eller upphovsmannens arvingar behöver inte betalas tillbaka.

Exemplar av musikaliska verk med text som före denna lags ikraftträdande har framställts i enlighet med de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet får fortfarande spridas.

Om inte något annat har avtalats i det avtal om överlåtelse av rättigheter som ingåtts

mellan den utövande konstnären och producenten av ljudupptagningen, anses ett avtal som har ingåtts före denna lags ikraftträdande vara giltigt hela den tid under vilken den utövande konstnären åtnjuter skydd enligt denna lag.